Dehqon elkasiga dunyo tayanar

ҚИШЛОҚ ҲАЁТИ

Ўзбекистон Республикаси ижтимоий-иқтисодий газетаси

1974 йил 1 январдан чиқа бошлаган

1999 йил 9 февраль. СЕШАНБА, № 7 (5.963). Сотувда эркин нархда

«БАРКАМОЛ АВЛОД ОРЗУСИ» КИТОБИ НАШРДАН ЧИҚДИ

Мамлакатимизда амалга оширилаётган таълим тизимидаги ислоҳотлар, «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури»нинг тарихий аҳамияти, мазмун-моҳияти ҳақида ҳикоя қилувчи «Баркамол авлод орзуси» китоби нашрдан чиқди.

Президент Ислом Каримов томонидан яратилган таълим тизимини тубдан ислоҳ қилиш миллий модели, шунингдек, юртбошимизнинг Олий Мажлис IX сессиясидаги «Баркамол авлод — Ўзбекистон тараққиётининг пойдевори» маърузаси ҳамда «Тафаккур» журнали бош муҳаррири саволларига жавоблари ушбу китобнинг юзага келишига асос бўлди.

Китобдан Президент Ислом Каримовнинг ёш авлод тарбияси ва таълимига оид ўн йилдан ортиқ давр мобайнида билдирган фикр ва мулоҳазаларининг мантиқий ривожи хронологик тарзда ўрин олган. «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури»нинг аҳамияти ва моҳияти кенг оммага тушунарли тарзда тадқиқ этилган.

Маълумки, «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури» маънавий-маърифий ҳаётда жуда катта тарихий воқеа бўлди.

Давлатимиз раҳбари кашф этган узлуксиз таълим-тарбия тизимининг миллий модели ҳаётга изчил татбиқ этилмоқда. Жаҳоннинг ривожланган давлатлари ва нуфузли халқаро ташкилотлар томонидан таълим тизимининг Ўзбекистон миллий модели илмий-назарий ва амалий жиҳатдан юксак баҳоланди, унга бўлган қизиқиш кундан-кунга ошиб бормоқда.

Миллий дастур, унинг пировард мақсадлари ва вазифалари нималардан иборат, нима учун Ўзбекистон Президенти ўтиш даврига хос қийинчиликларга қарамасдан бутун диққат-эътиборни ёш авлод таълим-тарбиясига қаратмоқда? Бу саволларга «Баркамол авлод орзуси» китобидан аниқ ва лўнда жавоб топишингиз мумкин.

Таълим-тарбия тизимидаги ислоҳотлар ўз-ўзидан бошлангани йўқ, унинг замирида Президентимизнинг узоқ йиллар давомидаги орзу-умидлари, оқилона ва босқичма-босқич олиб борилаётган давлат сиёсати ётганлиги китобда аниқ ва равшан кўрсатилган.

Шунингдек, Президент Ислом Каримовнинг чуқур фикр-мулоҳазалари билан бирга дунёвий тараққиётга улкан ҳисса қўшган буюк алломаларнинг таълим-тарбия, комил инсонни вояга етказиш ҳақидаги фикр-ўйлари ҳам ушбу китобдан ўрин олган.

«Баркамол авлод орзуси» китоби ҳеч шубҳасиз, янги авлод тарбияси, таълимдаги ислоҳотлар билан машғул бўлган ўқитувчилар, мураббийлар ва барча педагоглар учун дастуриламал бўлади, ёшларда миллий ғурур ва билимга чанқоқликни шакллантириб қолмай, жамиятда уларга нисбатан меҳр ва эътиборни кучайтиради, маърифатпарвар инсонларнинг фаолияти учун маънавий асос бўлиб хизмат қилади.

Китоб «Шарқ» нашриёт-матбаа концернида чоп этилган.

(ЎзА).

«...Қишларида шивирлар баҳор!» Шоирларимиз таърифида беназир Ўзбекистонимизга ана шундай қиёс берилган. Чиндан ҳам шундай! Юртимизда йил — ўн икки ой пишиқчилик. Бозорларимиз ҳамиша тўкин, элимиз дастурхони сархил мевалар билан сероб.

Узоққа бормайлик — пойтахтимизнинг «Чорсу» ёхуд «Олой» бозорига қадам ранжида қилинг. Пештахталарда дунёдаги не-не нозу неъмат борки, барчаси муҳайё. «Келиб қолинг, Қува анори!», «Еганлар — дармонда, емаганлар — армонда... Олтиариқ турупи...», «Зарбанднинг майизи бор, Зарбанднинг!».

Фарғона вилоятининг Қува туманидаги асосан анор етиштиришга ихтисослашган Ш.Рашидов номли жамоа хўжалигида 650 гектар боғ, 335 гектар анорзор гуркираб, улардан ҳар йили мўл-кўл ҳосил йиғиб-териб олинмоқда. Бу ердаги лимонзор ҳам айни ҳосилга кирган. Ўтган йили 1100 тоннадан зиёд анор, 6 тоннадан ошириб лимон ҳосили йиғиштириб олинганди.

СУРАТДА: хўжалик моҳир миришкори Баҳром Акбархўжаев лимонзорда.

Н.МУҲАММАДЖОНОВ олган сурат.

ЖЎШҚИН ҲАЁТ НАФАСИ

ҚАШҚАДАРЁ

Кўриқ Нишон туманидаги Чўли Бегимқулов номли жамоа хўжалиги деҳқонлари ғалла етиштиришнинг ҳадисини олганлардан. Ўтган йили 500 гектарда парваришланган ҳосилнинг чўғи ёмон бўлмади. Гектаридан 30—35 центнергача қирмизи дон хирмони уюлди.

Ғаллазор майдонлар янада кенгайтирилган. Оила пудрати ва ижарачиларнинг саъй-ҳаракатлари билан майсалар барқ уриб ўсаяпти. Ҳар тўпда 10—15 тадан майса бор. Шу пайтгача экинга уч бор ўғит сочилди ва суғорилди. Деҳқонларга барча шарт-шароит яратилган.

ХОРАЗМ

Техника деҳқон қаноти, деган нақл бор. Унинг қудратли меҳнатисиз аграр соҳадан яхши натижага эришиб бўлмайди. Қўш-кўпир туманидаги «Гулистон» жамоа хўжалиги механизаторларининг шу кунларда бажараётган ишлари кўпчиликка ўрнак.

Илғор механизаторлар вилоят ҳокимлигининг пул мукофотлари ва совғалари билан тақдирланди. Туманидаги Охунбобоев номли, «Иттифоқ» жамоа хўжалиги, А. Жуманиёзов номли, О. Қурбонов номли жамоаларининг марказий таъмирлаш устахоналарида ҳам бу борадаги юмушлар жадаллашмоқда.

ЖИЗЗАХ

Чўл шароитида очиқ, ёпиқ дренажлар, кузатув қудуқлари, зовурлар ер юраги ҳисобланади. Кейинги йилларда у даво топмаганлиги туфайли экинзорлар шўрланди, ҳосилдорлик кескин камайди. Бу ва шунга ўхшаш масалалар чуқур таҳлил этилгач, Пахтакор туманида лотокларни таъмирлаш, зовур, дренажлар, кузатув қудуқларини тозалашга жиддий киришилди. Ана шу юмушларга 444 нафар ишчи сафарбар этилди. Айни кунларда 1531 та кузатув қудуғи, 33,9 километр лоток, 75 километрли ёпиқ ва очиқ дренажлар, 27 километрдаги зовур тозаланиб, фойдаланишга топширилди.

СИРДАРЁ

Хўжалик йили якунларидан гулистонлик миришкорларнинг кўнгли тўлган эмас. Яшнаб турган экинларни табиатнинг бир лаҳзалик хуружи пайҳон қилди-қўйди. Шунга яраша режалар ҳам кўнгилдагидек бўлмади. Бу таҳлиллар деҳқонларни аграр соҳага янада жиддий эътибор беришга ундаяпти.

Ҳозиргача мавжуд экин майдонларига яхоб суви берилиб, пушта олишга киришилди. Шунингдек, ариқ-зовурларни тозалаш, далага нури ташиб чиқариш ишлари ҳам қизғин бораяпти. Улуғбек номли, «Қизил тонг», Навоий номли жамоа хўжаликлари деҳқонлари қишки юмушларни бажаришда илғорлар сафида бораяптилар.

Ҳ. АБДУСАМИЕВ.

Муносабат

КАЙФИЯТИМИЗНИ КЎТАРДИ

Юртбошимиз «Туркистон» газетаси мухбири саволларига жавобларида «Орттирган озми-кўпми тажрибамизга, эришган ютуқларимизга таяниб айтиш мумкинки, энди инкор қилиш кайфиятидан бунёдкорлик кайфиятига ўтиш пайти келди», деб алоҳида таъкидлаб ўтганликлари ризқ-рўз яратувчи бўлган биз — фермерларни ҳам тўлқинлантириб юборди. Юқоридаги сатрларни ўқир эканман, фермер хўжалигимиз ўтган йили эришган натижаларни бир-бир хаёлдан ўтказиб, бу йилги режаларга айрим қўшимчалар киритиш ҳақида ўйлай бошладим.

1998 йили фермер хўжалигимиз ноз-неъматлар етиштириш билан бирга пахтачиликда ҳам қувончли натижаларга эришди. 85 гектар ердан 326 тоннадан зиёд пахта сотдик. Бу йил эса ҳосилдорликни янада кўтаришга, бу кўрсаткични 40 центнердан оширишга азму қарор қилдик.

Айни кунларда шу ният йўлида ҳормай-толмай меҳнат қилаяпмиз.

Мустафо ФАЙЗУЛЛАЕВ,
Бухоро тумани У. Юсупов номли жамоа хўжалиги ҳудудидаги фермер хўжалиги етакчиси.

КАФОЛАТ

Республикамиз Президенти Ислом Каримовнинг «Туркистон» газетаси мухбирининг саволларига жавобларини ўқиб, унутилмас таассурот олдим. Ундаги теран фикрлар, юксак тафаккур билан узоқни кўра билиш, мустақил давлатимизнинг ижтимоий-сиёсий барқарорлиги борасида илгари сурилган ғоялар мени, кўпни кўрган кекса бир инсон сифатида тўлқинлантириб юборди. Айниқса юртбошимизнинг 9 майни Хотира ва қадрлаш куни сифатида нишонлаш юзасидан билдирган фикрлари ғоят маъқул келди.

Мен собиқ жангчи сифатида қарийб 40 йилдан буён ўзбекистонлик уруш қатнашчиларининг ўша оловли йилларда кўрсатган жасоратларини тадқиқот қилиб келаман. Узоқ йиллар бу борада Падолск шаҳрида жойлашган марказий архивга қатнаб, изланишлар олиб бордим. Саъй-ҳаракатларим натижаси сифатида ўзбекистонлик қуролдошларимнинг жанггоҳларда кўрсатган қаҳрамонликлари ҳақида қатор китоблар ёзиб, чоп эттиришга муваффақ бўлдим. Бу ҳақда ҳамон қўлимда ҳали тадқиқ этилмаган минглаб ҳужжатлар бор. Шулар хусусида кўп ўйлардим. Президентимизнинг бу борадаги фикрлари нафақат мамлакатимиздаги собиқ жангчиларни, балки бутун халқимизни руҳлантириб юборди.

«Бўлғуси Хотира майдонига қадам босадиган одамларнинг кўнглидан қандай ҳис-туйғулар кечади-билмайман, лекин шу нарсага ишончим комилки, бу ерга келадиган ҳар бир инсон, ёшу қари ватандошимиз иккинчи жаҳон уруши ва кейинги урушларда юртимиздан иштирок этиб, қурбон бўлганларнинг қадр-қиммати ҳақида беихтиёр ўйга толади, уларни ёдга олади, хотираси олдида бош эгади. Орамизда ҳали ҳаёт юрган собиқ жангчиларни кўпроқ иззат-икром қиладиган бўлади. Бу жой шубҳасиз ўзига хос гўзал зиёратгоҳ ва тарбия маскани бўлиб қолади». Президентимизнинг мана шу фикрлариёқ мамлакатимизда инсон хотираси ҳамиша муқаддас сақланишига кафолатдир. Биз бу борадаги у кишининг эзгу тилакларидан ҳамиша миннатдормиз.

Мажид САМАДОВ,
собиқ жангчи, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоси.

ҲОКИМЛАР ЎҚУВИ ТУГАДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат ва жамият қурилиши академиясида раҳбар ходимлар учун доимий семинарнинг иккинчи туркумида машғулотлар ниҳоясига етди.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорига мувофиқ, вилоят ҳокимларининг қишлоқ хўжалиги масалалари билан шуғулланувчи ўринбосарлари, қишлоқ туманларининг ҳокимлари ўн кун давомида «Бозор муносабатлари шароитида қишлоқ хўжалигини чуқур ислоҳ қилиш» мавзусида ўқув курси лекцияларини тингладилар.

Ўқув дастурида қишлоқ хўжалиги соҳасида иқтисодий ислоҳотларни чуқурлаштиришга, бу ислоҳотларнинг қонуний-ҳуқуқий базасини мустаҳкамлашга, қишлоқ ва сув хўжалигида илмий-техникавий ва технологик сиёсатни ўтказишга алоҳида эътибор берилган.

Ўқув тугагандан сўнг ҳар бир тингловчи ўз туманида ёки вилоятида иқтисодий ислоҳотларни амалга ошириш тўғрисида реферат тайёрлади. Уларга тест синови натижаларига биноан белгиланган намунадаги гувоҳномалар топширилди.

— Иккинчи туркум машғулотларнинг якунларига қараганда, — деди Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари, семинарни ташкил этиш ва ўтказиш ишчи гуруҳининг раҳбари Б. Олимжонов, — туманлар ҳокимлари ва вилоят қишлоқ хўжалиги раҳбарлари биринчи туркумдаги тингловчиларга нисбатан ўқишга анча масъулият билан ёндошдилар. Авторефератларни ҳимоя қилиш ҳамда тест синови асосида олинган билимлар савиясини белгилаш чоғида улар масъулият билан тайёргарлик кўрганликларини намойиш қилдилар. Барча ҳокимлар аттестациядан муваффақиятли ўтдилар. Эндиликда улар семинарда олган билимларидан республикамиз қишлоқ хўжалигини янада фаол ривожлантириш йўлида амалда фойдаланадилар, деб умид қиламан.

Семинар ишида Ўзбекистон Республикаси Президентининг давлат маслаҳатчиси Т. Алимов иштирок этди.

● ТЕАТР

ЯНГИ МАВСУМ ЯНГИ БИНОДА БОШЛАНДИ

Тошкентдаги рус академик драма театри ўзининг олтмиш тўртинчи мавсумини янги бинода бошлади. Шаҳримиз кўркига-кўрк бўлиб қўшилган мазкур иншоот жуда қисқа вақт ичида бунёд этилди. «Ўзмахсусмонтаж» бошқармаси 12-қурилиш трестига қарашли қурувчи, муҳандис, лойиҳаловчилар меҳнати самараси ўлароқ пойтахтнинг қоқ марказидаги собиқ «Билимлар уйи» ўрнида театрнинг янги биноси барпо этилди.

7 февраль куни театр биносининг тантанали очилиш маросими бўлиб ўтди. Унда Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Ҳ.Кароматов сўзга чиқиб, мамлакатимизда маънавиятни юксалтиришга юртбошимиз томонидан катта эътибор берилаётгани, ушбу ҳашаматли маданият масканининг ишга туширилиши ҳам ана шу ғамхўрлик самараларидан бири эканини таъкидлади.

Тошкент шаҳар ҳокими К.Тўлаганов театр жамоасига бинонинг рамзий калитини топширди.

Ижодий жамоа мустақил Ўзбекистоннинг буюк келажаги йўлида амалга оширилаётган эзгу ишлари, театр санъатини равнақ топтиришга юксак эътибори учун давлатимиз раҳбарига миннатдорлик изҳор этди.

Шундан кейин томошабинлар ҳукмига француз ёзувчиси Франсуа Саганнинг «Швециядаги қаср» асари асосида тайёрланган спектакль ҳавола этилди.

Тадбирда Ўзбекистон Республикаси Президентининг давлат маслаҳатчиси Н.Жўраев қатнашди.

(ЎзА)

«ЖИЙДАКАПАДАН ТОПАСИЗ»

Ўтган йили Уйчи туманида 2791 та, жумладан саноат тармоғида 600 га яқин янги иш ўринлари яратилди. Уларнинг тўқсон фоизи айнан қишлоқ жойларда вужудга келтирилди. Бу эса қишлоқ хўжалигида банд бўлган меъёрдан ортиқча ишчи кучларини бошқа соҳаларга ўтказиш, қишлоққа саноатни олиб кириш жараёни жадаллашганидан далолат беради. Машад қишлоғида бунёд этилган «Ал-жаҳон» чой қадоқлаш ўзбек-хитой, хўжаликлардан кунига саккиз тонна сут қабул қилиб олиб қайта ишлаётган «Дармон-капсал» ўзбек-турк қўшма корхоналари намунали фаолият кўрсатмоқда, шу сингари яна бир қатор янги ишлаб чиқариш даргоҳлари ташкил этиш юзасидан қизғин саъй-ҳаракатлар олиб борилаётир. Айни пайтда ҳудудлардаги азалдан мавжуд корхоналарни замонавий қайта жиҳозлаш, салоҳиятини оширишга алоҳида эътибор берилмоқда.

Туман саноатида 1998 йилда 1 миллиард 159,2 миллион сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилди ёки унинг ҳажми олдинги йилдагига нисбатан 15,3 фоиз ўсганлиги кузатилди.

Жийдакапа қишлоғида жойлашган «Уйчиқишлоқмаш» корхонасида олиб борилаётган изланишлар, қўлга киритилаётган самаралар ҳам диққатга сазовордир. Унинг фаолияти билан яқиндан танишар экансиз, кўп нарса бошқарув савиясига, раҳбарнинг тадбиркорлиги ва ташаббускорлигига боғлиқ эканлигига яна бир карра амин бўласиз. Бу корхона илгари фермаларга озуқа-ем тайёрлаш дастгоҳларини ишлаб чиқаришга ихтисослашган эди. Бозор иқтисодиётига ўтиш даврида, корхона ишида бир қатор мушкулликлар пайдо бўлди. Жийдакапалик саноатчилар бардошсизлик қилмадилар. Бундан 5 йил муқаддам навқирон, иқтидорли муҳандис Абдулаҳад Ҳусанов завод директори этиб тайинлангач, инқироз хавфи чекина бошлади. У меҳнат жамоасининг бутун куч-ғайратини корхонанинг яшовчанлик қобилиятини сақлаб қолишга, аста-секин туб янгиланиш, қайта ривожланишни таъминлашга тўла сафарбар эта билди. Бу борада директор ўринбосари Сирожиддин Сотволдиев бош муҳандис Раҳмонали Нусратиллаев, бош технолог, ихтирочи Абдумажид Ориповларнинг ташкилотчилиги, ташаббускорлиги ҳам муҳим аҳамият касб этди. Асосий чора маҳаллий бозор талаб-эҳтиёжлари асосида иш кўриш эди. Тез орада кенг халқ истеъмоли молларининг ўндан зиёд турини ишлаб чиқариш йўлга қўйилди. Корхона тажриба синов-заводига, Наманган саноат-савдо ҳудудий бошқармаси тизимидаги ҳиссадорлик жамиятига айлантирилди. Йиллар ўтиб, бизнингча, бугунги энг муҳим натижалардан бири шуки, корхонада авваллари 100 нафар атрофида одам ишлаган бўлса, ҳозир улар сафи 124 нафарни ташкил этяпти. Яъни, шунча қишлоқ фуқароси мана шу ердаги мунтазам меҳнат фаолияти орқасида рўзғор тебратмоқда.

Ҳиссадорлик жамиятида ўтган йили 16,5 миллион сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилди. Бу, 1997 йилдагига қараганда, икки баробар кўпдир. Корхона омборларида бирон-бир маҳсулот туриб қолмаяпти. Темир сўри, дарвоза, беш-ўн кишилик соябонли ўриндиқлар, эшик-дераза тутқичлари, ошиқ-мошиқлари, почта кутиси, манзарадор плиталар, соатига 70 килограмм ун тортадиган тегирмон, 100 килограмм макарон ишлаб чиқарадиган кичик завод, газ плиталарининг турли эҳтиёт қисмлари каби буюмларнинг бозори чаққон. Деярли ҳар икки-уч ойда битта янги турдаги маҳсулотни ишлаб чиқаришни ўзлаштириш одат тусига кирган. Бултур тумандаги 5-ўрта мактабга 350 та парта ясаб жўнатилди. Унинг пишиқ ва бежиримлиги эътироф этилди. Бу йил Наманган шаҳридаги мактаблар учун ҳам буюртмалар келди.

Сафингиз кенгайсин, қишлоқ саноати ишчилари

Корхона ўз имкониятларига кўра халқ хўжалиги учун зарур йирик буюртмаларни бажариши керак. Бу вазифа унутилмаяпти. Бултур буғдойзорлар қатор ораларига маъданли ўғит соладиган «НРУ-05» агрегатини ишлаб чиқариш йўлга қўйилиб, буюртмачига 30 дона жўнатилди. Жорий йилда яна 170 та тайёрлаб берилади. Бундан ташқари плёнка остига чигит экиш сеялкалари учун зарур эҳтиёт қисмлар, трактор мойлари фильтрлари, газ қувурларини қирқиш ускунаси тайёрланмоқда. Маълумки, кўп хўжаликларда маҳаллий ўғит ҳали ҳам далага қўл кучи билан солинади. Корхонада деҳқоннинг бу борадаги мушкулини осон қилиш ниятининг гўнг солиш сеялкасининг андозаси тайёрланиб, янада такомиллаштирилмоқда.

Яқинда Наманган «Жаҳон бозори»нинг темир-терсак, техника, эҳтиёт қисмлари сотиладиган майдонида юрганимизда қулоғимга шундай гап-сўз чалинди:

— Биродар, қаердан сирға топсам бўлади?

— Сирға? Тилла буюмлар дўконига борасиз-да...

— Э, биз деҳқон одам, ширкат хўжалигида механик бўлиб ишлайман. Тракторга тиркамани улашда ишлатиладиган нарса бўлади, шуни сирға деймиз.

— Биламан, — қаҳ-қаҳ отиб кулди бозорчи биродар. — Нечта керак? Зарури иккита дейсизми, бўлса, ўн-ўн бешта ҳам олаверасизми? Ундай бўлса, Жийдакападаги заводдан топасиз. Буюртма берсангизлар, аъло даражада тайёрлаб беришади.

Бу гаплар туртки бўлиб, корхонага келганимда, дарҳақиқат, унинг бир цехида «сирға»лар» ҳам ишлаб чиқарилаётганига гувоҳ бўлдим. Бояги механик келса, иши битиши аниқ.

Корхона ишлаб чиқаришининг авжланишида механика участкаси бошлиғи Муҳаммаджон Файзиматов, электрпайвандчи Баҳодир Ҳожимирзаев, метал қирқувчи Аъзамжон Болтаев, қолипловчи Зайнабхон Ғаниева, чилангар Олимжон Абдуллаев каби илғор, юксак интизомли ишчи ва мутахассисларнинг алоҳида ҳиссаси бор.

Ҳиссадорлик жамияти қошида маиший хизмат шохобчаси ташкил этилган бўлиб аҳолига автомобил созлаш, чилангарлик, сураткашлик, газ плиталарини таъмирлаш сингари ўнга яқин турдаги хизматлар кўрсатилмоқда. Унда 12 нафар одам касбкор билан банд. Корхона йилни бир миллион сўмдан зиёд фойда билан якунлаган бўлса, бунинг 170 минг сўми ана шу тармоқ ҳисобига бўлди.

Корхонада қишин-ёзин иш тўхтамайди. Ишчи-хизматчилар кунига бир маҳал бепул иссиқ овқат билан таъминланаётир. Улар йилига бир марта, меҳнат таътилига чиқишдан олдин бир ойлик маошлари миқдорида қўшимча моддий ёрдам олишмоқда. Завод қишлоқ касалхонасига, мактаб, Жийдакапа кичик ва ўрта бизнес коллежи ётоқхонасига ҳомийлик ёрдами кўрсатмоқда. Жамоа хайрия ишларида фаол қатнашмоқда. Иккинчи жаҳон уруши қатнашчиси Б. Ғойибназаровнинг хонадони газлаштириб берилди.

Шу кунларда ҳиссадорлик жамияти тадбиркорлари Россия Федерациясининг Пеньза шаҳридаги велосипед заводи билан ҳамкорлик ўрнатиш учун елиб-югуришяпти. «Уйчиқишлоқмаш» бу йил 500 дона, келгуси йиллардан бошлаб минг-икки минг донадан ана шундай аҳоли ғоят эҳтиёжманд маҳсулот ишлаб чиқаради. Бу, республика Вазирлар Маҳкамасининг Наманган вилояти ижтимоий-иқтисодий салоҳиятини оширишга бағишланган қарори билан тасдиқланган дастурга киритилган. Жийдакапалик саноатчилар бу масъулиятли вазифанинг уддасидан чиқишларига шак-шубҳа йўқ.

Ё. ДАРМОНОВ,
«Қишлоқ ҳаёти» мухбири.

Шундай ишлагинки, сен ҳақингда одамлар очиқ чеҳра билан, кўзлари ёниб, юракдан самимий гапиришсин.

ЖАМОА ОТАСИ

...Бўка тумани деҳқон бозорида кўпчилик ғалати бир ҳолатнинг шоҳиди бўлишди. Туман солиқчилари бир аёл пахта ёғи сотаётганини кўриб, одатдагидек маҳсулотни мусодара қилиб, унга жарима солмоқчи бўлишди.

— Нега энди ёғни мусодара қилар экансизлар? Нима учун мен жарима тўлашим керак? — савол қўя бошлади аёл. — Ахир бу маҳсулотларни ўғирламадим, олиб сотарлик ҳам қилаётганим йўқ-ку?!

Бундай савол-жавобларга кўп бор дуч келган солиқчилар унинг гапларини аввалига шунчаки баҳона деб тушунишди.

— Бу масалага албатта аниқлик киритамиз, сиз бизга аввал ёғни қаердан олганлигингизни айтинг, — дейишди улар.

— Бу маҳсулотлар менинг ва фарзандларимнинг пешонаси терлари, ҳалол меҳнатимиз эвазига хўжалигимиз омборидан иш ҳақи ҳисобига берилган.

Охири бир тўхтамга келолмаган солиқчилар ўз бошлиқлари олдига кириб маслаҳатлашдилар.

— Вазифамиз масалага аниқлик киритиш. Унда аёл кўрсатган манзилга бориб келинглар.

Ходимлар топшириқни бажаришди. Маълум бўлишича аёл Бўкага қўшни Оққўрғон туманидаги «Ўзбекистон» жамоа хўжалигида узоқ йиллардан буён эри ва фарзандлари билан меҳнат қилар экан. Бир оилада ишловчи беш нафар кишига хўжалик иш ҳақи ҳисобидан ёғ берган экан. Оила эҳтиёжидан ортиғини сотиб, бошқа зарур нарсаларни олиш учун аёл бозорга борган экан.

Шу ўринда бир мулоҳаза туғилди: қишлоқ хўжалик маҳсулотларини натура ҳолида ва бошқа нарсаларни иш ҳақи ҳисобидан бериш мумкинлиги тегишли ҳужжатлар, тартиб-қоидаларда белгилаб қўйилган. Эҳтиёждан ортиқчасини сотиш ёки айирбошлаш масаласига ойдинлик киритиш, бу борада тегишли йўл-йўриқлар бериш зарурга ўхшайди.

Мақсадга қайтайлик. Маҳсулот у ёқда турсин, иш ҳақларини ўз вақтида ололмаётган баъзи хўжалик деҳқонлари бу ҳақда эшитсалар ҳайратланишлари турган гап. Оққўрғонда ўз аъзолари рўзғорини гугуртдан тортиб то тузига қадар таъминлаб қўйган мана шундай хўжаликнинг борлиги айни ҳақиқат. «Ўзбекистон» жамоа хўжалиги бугунги кунда ўзининг иқтисодий бақувватлиги жиҳатидан нафақат пойтахт вилоятида, балки республикамизда ҳам етакчи ўринлардан бирида туради. Уни етмиш ёшни қаршилаётган «Ўзбекистонда хизмат кўрсатган пахтакор», «Ўзбекистон Республикаси халқ таълими ҳомийси» Эргаш ота Ниёзов қарийб ўн йилдан буён моҳирлик билан бошқариб келмоқда.

Аввал бошдан шуни алоҳида таъкидлаш кераккки, жамоа ерлари у қадар катта ҳудудни ташкил этмайди. Экин майдонлари ҳам нотекис қир-адирлардан иборат. Шароит анча оғир. Лекин мана шундай табиий қийин шароитга қарамасдан ерга меҳр билан ёндошиш, ундан оқилона фойдаланиш ҳисобига хўжалик ҳар йили муттасил равишда барча қишлоқ хўжалик экинлари бўйича белгиланган режаларни зиёди билан уддалаб келмоқда. Деҳқонларининг қорни тўқ, эгни бут. Ҳар хўжалик томонидан доимий равишда бериб туриладиган қишлоқ ва озиқ-овқат маҳсулотларини эҳтиёжларидан ортганини бозорга элтиб сотишади. Жамоада иш ҳақи ойма-ой бериб борилади. Биргина ўтган йили жамоада деҳқонларга 2 тонна [illegible], 100 тонна буғдой, 100 тоннадан зиёд картошка ва сабзавот маҳсулотлари, 8,5 тонна гўшт, 6,5 тонна гуруч, 3 тонна совун, 40 тонна ун, кўплаб чой, туз ва гугурт берилди. Бу қувончли рақамлар замирида албатта ўзига хос ташкилотчилик, ҳалол ва машаққатли меҳнат мужассам.

Оила йилида давлатга пилла, ғалла ва пахта тайёрлаш режаларини вилоятда биринчилар қаторида зиёди билан уддалади. Биргина пахтачиликдан мўлжалдаги 50 ўрнига 60 миллион сўм даромад олинди. Умуман ялпи даромад 80 миллион сўмни ташкил этди. Хўжалик ҳудудида 4 та қишлоқ бор. 2,5 минг аҳоли яшайди. Ана шу аҳолининг 700 нафардан зиёди жамоада меҳнат қилади. Хонадонлар газ, ичимлик суви, электр ва алоқа хизматларидан тўлиқ баҳраманд. Бу ерда истиқомат қилаётганлар чинакамига ўз хўжаликлари ва ғамхўр раислари билан фахрланадилар. Байрамларда жамоага меҳнати сингган фахрийларни қадрлаш алоҳида тантана билан ўтказилади. Уруш ва меҳнат фахрийлари хўжалик ҳудудида 50 нафарни ташкил этади. Улар доимий равишда жамоа оталиғида. Ўтган йили ҳам бундай тоифадаги кишиларга жамоа ҳисобидан моддий ва маънавий рағбат кўрсатилди. Улар орасида Пирмат ота Мамиров, Мурот бува Амиров ва Сиддиқжон ота Тўрахўжаев сингари пиру бадавлат инсонлар бор. Тўй-маракалар ҳам хўжалик эътиборида. Жамоада ўтган йили 80 дан зиёд ана шундай тантаналар бўлиб ўтди. Аҳоли учун мана шундай ҳар томонлама қулай шарт-шароит яратилганлиги эришилаётган барча ютуқларда ўзига хос омил касб этаяпти. Жамоа хўжалиги ҳудудида бугунги кунда 10 та тижорат дўкони, 6 та тегирмон, 4 та сартарошхона, 4 та пойабзал таъмирлаш устахоналари ва бир нечта даволаш тиббий шахобчалари ишлаб турибди. Ўтган давр мобайнида мавжуд 4 та мактаб юз фоиз қайта таъмирланди. 500 нафарга яқин ўқувчига мўлжалланган қўшимча янги синф хоналари барпо этилиб, фойдаланишга топширилди. Юқоридаги барча хайрли ишлар биринчи навбатда албатта жамоа раҳбари Эргаш Ниёзов раҳбарлигида амалга оширилмоқда. Уни хўжаликда ҳеч ким раис демайди. Барча ота деб атайди. Чунки Эргаш ота ҳар бир инсонни ўз оға-иниси, гўё туғишгани каби эъзозлайди. У ўзини жонкуярлиги, халқ манфаати йўлидаги фидокорлиги ва шахсий ибрати билан одамлар орасида юксак обрў қозонган.

— Раислик машинада сайр қилиш ёки хонада ўтириб буйруқ бериш эмас, балки тинимсиз меҳнатдир, — дейди Эргаш ота.

Зиммасидаги масъулиятни қанчалик чуқур ҳис этиши унинг гапларидан, ўзини тутиши-ю, саъй-ҳаракатларидан ҳам очиқ-равшан сезилиб туради. У касалхонада ётган оддий деҳқон ҳолидан хабар олишдан, фермада тонг саҳарлаб юришдан ёки истаган хонадонга кириб, оила аҳлининг еб-ичиб ўтириши-ю рўзғорини суриштиришдан ҳеч қачон эринмайди. Аксинча бундан завқ олади. Бу ишлар аввало менинг инсоний, қолаверса раҳбарлик бурчим деб ҳисоблайди у. Эргаш ота жамоада ҳатто нечта фарзанд дунёга келганидан, кимлар вафот этганидан ҳам хабардор. Тўйларда, маъракаларда, қишлоқ аҳли фарзандларини ҳарбий хизматга кузатиш ва кутиб олишда ҳам иштирок этади. Айни вақтда талабчан, саховатпеша. Хўжалик ҳисобидан барча бригадаларда, ферма ва устахоналарда бепул тушлик ташкил этилган. Раис аҳвол ҳақида аниқ тасаввур ҳосил қилиш учун тўсатдан бориб қозонни ковлаб кўриши ҳам мумкин. Шу билан биргаликда тежамкор иш юритиш унинг асосий услуби.

— Ҳозирги бозор иқтисодиёти хўжалик ҳам бир оиладай гап, — дейди у. — Рўзғордан барака учмаслиги керак. Мақсадсиз сарф-харажатга ҳар қандай ғазна ҳам дош беролмайди ахир.

Албатта бундай ўзига хос услуб, хўжалик юритишдаги маҳорат кўпчилик манфаатига қаратилган. Раис аввало меҳнат кишисини қандай улуғлашни яхши билади. Одамларни лозим бўлганда ишга сафарбар этади, сўнг шунга яраша ҳақи тўланишини таъминлайди, қадрига етади.

— Ерни алдаманглар, ундан манфаат олиш учун аввал заминни боқиш керак, шунда у ҳам сизларни боқади, — дея таъкидлайди у деҳқонларга доим. Шунданмикан жамоада отахон раиснинг гапи гап, топшириғи ҳамма учун фарз.

— Бир бригадада оиламиз аъзоларидан саккиз нафар киши ишлаймиз, — дейди илғор бригада етакчиси Абдулла Эргашев. — Ўтган йили ҳар гектар ердан режадаги 29 ўрнига 32 центнердан ҳосил олдик. Хўжалик яхши ишлаганимиз учун бутун хонадонимизга етадиган миқдорда ёғ, 300 килограмм гуруч, 10 қоп ун, буғдой, совун — хуллас рўзғоримизга лозим бўлган ҳамма маҳсулотни берди. Иш ҳақини ҳам ойма-ой ўз вақтида оламиз.

Шу каби сўзларни Талаб Иброҳимов ва Хоназар Олимов сингари деҳқонлардан ҳам эшитдик.

Яна бир муҳим жиҳат: Эргаш Ниёзовнинг хўжаликка раҳбар бўлганига ўн йил бўлибди. Лекин шу давр мобайнида асосий етакчи мутахассислардан бирорта ҳам қадрни алмаштирмаганлиги одамлар қалбига йўл топа олишидан далолатдир. Эргаш отага «Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими ҳомийси» унвони ҳам бежиз берилмаган. У жамоада ёшлар тарбиясига, кадрлар тайёрлашга ҳам биринчи навбатдаги энг долзарб вазифа сифатида қарайди. Хўжалик мана бир неча йилдирки, олий ва ўрта махсус билим юртларида таҳсил олаётган ёшларга нафақа тўлаб келмоқда. Эргаш ота байрамларда мана шу талаба ёшларни ҳам унутмайди. Фаоллар билан бирга уларни йўқлаб бориб, совға-саломлар берилади.

Отахон раис билан дилдан суҳбатлашиб, унинг раҳбарлар учун энг зарур бўлган фазилатлар ҳақидаги баъзи фикрларини қоғозга тушириб олдик. Эҳтимол шу каби хислатлари учун ҳам Эргаш ота доимо эл назаридадир. Эътибор беринг-а:

«Хўжалик юритишда аввало молия масаласига ҳушёр бўлиш, фойдасиз харажатдан тийилиш керак».

«Одамлар руҳиятини кўтариб туриш лозим. Чунки кайфиятсиз одам иш бермайди».

«Раҳбарнинг ўзи тартибли, интизомли бўлиши шарт. Бўлмаса, одамлар унга эргашмайди».

«Кек сақламаслик, очиқ юзли, очиқ кўнгилли бўлиш талаб этилади раҳбардан».

«Бирор хайрли ишга киришаётганда иккиланмаслик, нияти ҳамиша пок бўлишига эришиш даркор».

Ҳа, бундай пурҳикмат сўзлар аввало уларга амал қилаётган кишидангина чиқади. Кези келганда яна шуни ҳам айтиш кераккки, Эрғаш ота раисликка маҳкам ёпишиб олганлар хилидан эмас. Қарийб ўн йилдан буён нафақа ҳам олади. У тенгилар аллақачон ҳордиқ чиқаришмоқда. Эргаш отани эса хўжалик аҳли қўйиб юбормаяпти. Демак у ҳали одамларга керак, ҳали қиладиган хайрли ишлари кўп. Жамоанинг Аёллар йилидаги ишлаб чиққан тадбирлари янада хайрли, ибратли. Асосий мақсад қишлоқ аёллари учун зарур маданий-маиший шароитларни яратиб беришдан иборат.

— Мен озод мустақил давлатда яшаётганимдан фахрланаман. Президентимизнинг ҳар бир нутқларидан куч оламан, эл-юрт фаровонлиги йўлидаги сабот билан қилаётган ибратли ишларидан завқ топаман, — дейди отахон раис.

Иброҳим ТОШЕВ,
«Қишлоқ ҳаёти» мухбири.

МАЙСА ЗАВОЛИ, ДОННИНГ УВОЛИ

Ҳуқуқ-тартибот ходимлари, осойишталигимиз посбонларининг жамиятимизда тутган ўрни алоҳида. Улар зиммасига катта масъулият юклатилган. Соҳа ходимларининг вилоят миқёсидаги йиғилиши узоқ давом этди. Унинг кун тартибига қўйилган масалалардан бири — «Қишлоқ хўжалиги экинлари пайҳон қилинишига қарши курашни кучайтиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги Вазирлар Маҳкамаси қарорининг жойлардаги ижроси таҳлилига йўналтирилганди. Сусткашликка йўл қўяётган туман, хўжалик ёҳуд бригадалардаги ҳолатлар очиқчасига танқид остига олинди.

Сирдарё вилояти ички ишлар бошқармаси тизими мутасаддилари бу долзарб масалага алоҳида эътибор қаратишган. Вазирлар Маҳкамаси қароридан сўнг «Пайҳон» тадбири ишлаб чиқилди. Унга кўра ҳозирги кунда туман ва хўжаликларда ички ишлар ходимларидан 220 нафари сафарбар этилган. Шунингдек, 974 нафар дала қоровуллари ҳам ўтказилаётган тадбирга масъулият билан ёндошаяпти.

Эътиборлиси, пайҳонгарчиликка қарши курашишда аввалги одатга айланган анъаналардан воз кечилиб, янгича ёндошилган. Чунончи, мактабларда ўқувчи ва ўқитувчилар ўртасида ғалла пайҳонгарчилигининг оқибатлари мавзуларида дарс соатлари ўтилаяпти. Бундан ташқари ҳар бир туманда, хўжаликда, ижарачилар бригадаларида экин майдонларининг карталари тузилиб, майдон бошига махсус тахтачалар осиб қўйилган. Яна бир жиҳати аҳоли боқаётган чорва моллари ҳисоблаб чиқилиб, одамлар билан алоҳида-алоҳида суҳбатлар ўтказилиб, тушунтириш ишлари олиб борилаётир. Бу ва шунга ўхшаш ташвиқот ишлари самараси ўтган йилги пайҳонгарчиликлар билан таққослаб кўриладиган бўлса, эллик фоизга камайди.

Муқаддас Ҳадиси шарифда уч нарсага тавоб қилиш таъкидланади: — яратган Эгам, падарбузруквор ва нон. Болалигимиздан улуғ неъматни кўзга тўтиё қилишни вужудимизга сингдиришганлари ҳам бежиз эмас. Ахир, нонсиз жон сақлаш мумкинми? Қолаверса, иқтисодиётимизни мустаҳкамлашда ва тўкинчилик манбаини яратиш борасида ғалланинг ўрни алоҳида ажралиб туради. Ҳозирги кунда уни авайлаб-асраш ва нуфузини янада ошириш мақсадида ҳукуматимиз қилаётган сайи-ҳаракатлар айниқса диққатга сазовор.

Халқимизда гуруч курмаксиз бўлмас, деган нақл бор. Афсуски, онда-сонда бўлсада, ғалла майсаларини нобуд қилиш, чорвага беэътиборлик туфайли пайҳонгарчилик ҳоллари бўлиб турганлиги кишини ташвишлантиради.

Эътиборингизни мана бу мисолларга қаратмоқчимиз. Шу кунгача вилоятда аҳоли қўлидаги 369 бош чорва моллари қишлоқ хўжалиги экинларини пайҳон қилганлиги аниқланиб, улар юзасидан 77 та ҳолат қайд этилди. Жамоат мулкига бефисандлик билан қараш оқибатида 19,7 гектар бўлиқ майсазорлар тублаш ўрнига пайҳондан хазон бўлди.

Тўғри, зарар етказган айбдорлардан 70 нафарига чора кўрилиб, улардан озми-кўпми жарима олингани ҳам рост. Бироқ бир масала кишини ўйлантиради. Пайҳон қилинган шунча майдонда қанча ғалла етиштирилиши мумкин эди. Ёки бўлмаса, ана шунча майдон ҳосилидан неча минглаб дона бўрсилдоқ нонлар ёпиларди?

Қўлимда ғалла экинларини пайҳон қилишга қарши олиб борилаётган ишлар ҳақида ички ишлар бўлинмасининг кундалик маълумоти. Воажаб, вилоятдаги бирорта туман йўқки, унда экин майдонлари пайҳон қилинмаган бўлса. Ҳар бирида ўндан ортиқ ҳолатлар содир этилганлиги рақамларда ўз аксини топган. Нега шундай? Бу ва шунга ўхшаш жумбоққа жавоб топиш мақсадида туманларда бўлганимизда масала равшанлашди.

Масалан. Оқ олтин тумани ички ишлар бўлинмаси томонидан 6 та кузатув пункти ташкил этилган бўлиб, унинг иккитаси қаерда жойлашганлигини кўпчилик билмайди. Бунинг оқибатида 21 та ҳолат содир этилиб, икки гектарга яқин майдон пайҳон этилган. Мирзаобод туманида эса аҳвол бундан-да, хунук. Ташкил этилган 10 та кузатув пунктида тарғибот ва ташвиқот ишлари сустлиги боис, етти гектарга яқин майдонда мавж уриб турган ғалла пайҳон этилган.

Рақамлар мулоҳаза юритишга чорлайди. Жойларда кузатиш пунктлари, юзлаб дала қоровуллари фаолият кўрсатаётган бўлсаю, барибир пайҳонгарчиликка йўл қўйилаяпти. Бунинг сабаблари кўп. Шулардан бири — вилоят хўжаликларида, аҳоли ва хўжалик секторида сақланаётган чорва моллари кейинги пайтларда жойлардаги мутасадди кишилар назаридан анча четга чиқиб қолганлиги боис, озуқа жамғариш ва молларни ҳайдаб боқиш учун беда майдонлари, яйловлар етишмаётганлигидан эканлиги ҳеч кимни қизиқтирмаяпти.

— Ички ишлар бўлинмалари томонидан олиб борилаётган чора-тадбирлар самараси чакки бўлмаса-да, пайҳонга қарши кураш ташаббуси асосан ана шу соҳа мутахассисларининг кундалик ишига айланиб қолаяпти, — дея фикр билдиради вилоят ички ишлар бошқармаси бошлиғи муовини, милиция подполковниги Қурбонбой Қўлдошев. Эътиборсизлик оқибатида турли ҳолатлар келиб чиқаяпти. Баъзан эса, экинларни пайҳон қилган чорва молларининг эгасини топиш амри маҳол. Шундай ҳолларда, қишлоқ фуқаролар йиғини фаоллари қарорига кўра, сўйилиб, меҳрибонлик уйларига тарқатилаяпти.

Оқ олтин туманидаги М. Муҳамедов номли жамоа хўжалиги фуқароси Салим Хушвақтов шахсий чорвасига беэътибор бўлганлиги учун ҳам 6930 сўм жарима тўлаган. Шу хўжаликдаги Амир Аннақулов 0,16 гектар ғалла майсасини пайҳон қилишга йўл қўйганлиги сабабли 5544 сўм ёки Мирзаобод туманидаги «Деҳқонобод» ширкатлар уюшмасидан Абдураҳмон Жияновдан 6805 сўм жарима ундирилди. Ана шундай кишилар орасида мутасадди раҳбарларнинг борлиги эса янада ачинарли. «Пайҳон» тадбири ўтказилаётган шу кунларда учта шундай ҳолат аниқланиб, уларнинг бир нафаридан жарима ундирилиб, икки нафари эса эгаллаб турган мансабидан четлатилди.

Ҳа, бепарволик, бефарқлик ва масъулиятни ҳис этмасликнинг оқибати нималарга олиб келмайди. Сирдарёдан қайтар эканмиз, азим заминда миллионлаб туб бўй чўзаётган кўм-кўк ғалла майсалари ўзига мафтун айлайди. Бу майсалар вақти келиб хирмонда дон, дастурхонда нон бўлиб қут-барака ато этиши турган гап.

Абдусами ҲАҚБЕРДИЕВ,
«Қишлоқ ҳаёти» мухбири.

Пискент туманидаги «Пискент» жамоа хўжалиги ўтган йили иқтисодий жиҳатдан ночор қишлоқ хўжалиги корхонаси сифатида санацияга тушган эди. Жамоанинг барча соҳаларида иш қайтадан ташкил қилинди. Режадагидан ортиқ миқдорда пахта ва бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштирилди.

Яқинда йил сарҳисоб қилинди. Бир миллион 200 минг сўм фойда олинди. Айни пайтда жорий йил ҳосилига пухта замин яратиш мақсадида қишки тадбирлар ўз вақтида сифатли қилиб амалга оширилмоқда. Айниқса, техника воситаларини таъмирлаш қизғин бормоқда.

Суратда: жамоа хўжалиги инженери Шуҳрат Расулов ва таъмирчи Умрзоқ Қуролов созланган техника воситасининг сифатини кўздан кечиришмоқда.

Х.МИРЗАКАРИМОВ олган сурат.

ДАРОМАДГА ЯРАША

«Қорақалпоқтранс» давлат ҳиссадорлик бирлашмаси турдош корхоналар орасида пешқадамлардан ҳисобланади. Бирлашма ўтган йили 211 ташкилот билан тузилган барча шартномаларни тўлиқ адо этиб, 124,5 миллион сўм соф фойда олди. Натижада ҳиссадорларнинг ҳар бир акцияга оладиган дивиденти 1997 йилга нисбатан 20 фоиз кўпайди.

Бозор муносабатларига ўтиш қонуниятларига мос равишда иш юритиш юқори самарадорликка эришиш, автосаройлар моддий-техника базасини мустаҳкамлаш имконини берди. Олинган фойданинг бир қисми ишчи ва хизматчиларнинг турмуш шароитини яхшилашга сарфланди. Айни вақтда 81,5 миллион сўмлик капитал қурилиш ишлари бажарилди. Жумладан, Хўжайли шаҳрида Халқаро автокемпинг фойдаланишга топширилди. Нукус, Хўжайли, Манғит ва Сарибийда автобекатлар қурилиши авж олдирилди. 20 та янги русумдаги автотранспорт сотиб олинди. Оролбўйи автотранспортчилари бу йил ишлаб чиқариш фаолиятини янада яхшилаш, ҳар бир акцияга тўланадиган дивидент миқдорини камида 25 фоизга етказишга аҳд қилишган.

(ЎзА).

ҚИНҒИР ИШ КЕЛТИРАР ТАШВИШ

Қишлоқ хўжалигида туб иқтисодий ислоҳотларни амалга оширишга қаратилган қонунлар, бу борадаги Президент фармонлари ҳамда ҳукумат қарорлари ижроси юзасидан Жиззах вилояти прокуратураси томонидан ўтказилган текшириш ва таҳлил натижасида аниқланмоқдаки, бу борадаги ишлар кўнгилдагидек эмас.

Хусусан, қишлоқ хўжалик экинларини пайҳондан асраш борасидаги ҳолатни олиб кўрайлик. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1998 йил 27 ноябрдаги «Экинларни пайҳон қилишга қарши курашни фаоллаштириш тўғрисида»ги фармони талаблари қандай бажарилмоқда? Ўтган йил давомида хўжаликларда экинзорларни пайҳон қилиш бўйича 109 та ҳолат қайд этилди. 582 бош чорва моллари 37,4 гектар майдондаги қишлоқ хўжалиги экинларини пайҳон қилди. Оқибатда 618,4 минг сўмлик моддий зарар етказилди.

Жиззах тумани «Олтинсой» жамоа хўжалиги 3-бўлим ғалла майдонида фуқаро Г. Эшбеков аҳолига тегишли 176 бош қўйларни боқиб буғдойзорни пайҳон қилди. Натижада унинг айби билан 126 минг сўмлик зарар етказилди. Ушбу ҳолат бўйича Г. Эшбековга нисбатан жиноят иши қўзғатилди.

Ҳаммасидан шу йилнинг 19 январида содир бўлган кўнгилсиз ҳол ўтиб тушди. Пахтакор туманидаги Амир Темур номли хўжаликнинг 2-бригадаси ғалла майдонида бир эмас, ўн эмас, олти юз бош қўйни боқиб юрган Тожикистон фуқаролари М. Тилабов, А. Қурбоновлар қўлга олинди. Улар аҳолига тегишли қўйларни боқишни осон йўлини танлаб виждонсизлик қилишди. Беш ярим гектар майдондаги ғалла пайҳон қилинди. Оқибатда бригада аъзоларининг пешона тери эвазига экиб ундирилиб, парвариш қилинаётган ғалла нобуд бўлди. 157 минг 340 сўмлик моддий зарар етди.

Ҳақли савол туғилади. Ҳокимликлар, ўзини ўзи бошқариш органлари, қишлоқ ва сув хўжалиги бошқармалари, хўжаликлар раҳбарларининг бундай бепарволиги қачонгача давом этади? Экинзорлар пайҳон қилинишига қачон чек қўйилади? Яхши отга бир қамчи, ёмонига минг қамчи деб шунга айтиладими?

Президентимиз фармонлари ва ҳукумат қарорларида пайҳонгарчиликка йўл қўйган раҳбарларга эгаллаб турган лавозимидан бўшатишгача бўлган қатъий чора кўрилиши алоҳида белгиланган. Аммо вилоятда шу кунгача бирорта раҳбарга нисбатан эгаллаб турган вазифасидан озод қилиш каби қатъий чора кўрилмаган.

Текшириш ва таҳлиллар шуни кўрсатмоқдаки ер тўғрисидаги қонунларнинг бажарилиши ҳам ташвишли. Айрим хўжалик раҳбарлари ва мансабдор шахслар томонидан эл юрт ризқини яратувчи ерлар талон-торож қилинаётир. Суиистеъмолчиликлар содир этилаётир. Қинғир ишдан манфаатдор мансабдорлар сири очиб ташланмоқда.

Шундай қонунбузарликлар айниқса Жиззах, Зомин, Мирзачўл, Зафаробод, Дўстлик туманларида кўпроқ содир этилган. Биргина Зомин туманидаги «Гулистон» ижара ширкатлар бирлашмасида ишчи ва хизматчиларга 0,25 гектардан жами 160 гектар ер шахсий томорқага ажратиш белгиланганига қарамай, бирлашма раҳбарларининг «хотамтой»лиги туфайли пахта экилиши лозим бўлган 40,7 гектар ер ортиқча бериб юборилган. Натижада хўжаликка бир юз етмиш беш минг сўм зарар етказилган.

Вилоят бўйича ер тўғрисидаги қонунчилик бузилган 21 та ҳолат бўйича жиноят иши қўзғатилди. Бу жуда ташвишли ҳол. Ердан фойдаланишдаги ушбу жиноятларнинг содир этилишининг сабаби, жойларда бевосита бу қонунбузилишларга қарши курашни ташкил қилишга мутасадди бўлган ҳокимликлар, қишлоқ ва сув хўжалиги бошқармалари, ер тузиш инспекциялари раҳбарлари вазифаларини қонун талаблари даражасида уддаламаётирлар.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «1999 йил ҳосили учун кузги-қишки агротехника тадбирларини вақтида ўтказиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарорининг ижроси юзасидан ҳам мунтазам текширишлар ўтказилмоқда. 1998 йил 28 декабрь ҳолатига вилоят статистик ҳисоботларига кўра 103329 гектар майдон шудгорланганлиги кўрсатилган. Ҳақиқатда эса 823 гектар шудгорланмаган майдонни шудгорланди деб кўзбўямачиликка йўл қўйилган. Айрим мансабдор шахслар томонидан сохта ҳисоботлар тақдим этилган. Бугун ўзгани алдаган, эрта келиб ўзини алдаган бўлиб қоладику? Юқори минбарлардан туриб ерларни ўз вақтида куз мавсумида шудгор қилиш бежизга талаб этилмаётир. Ахир эртанги ҳосил шудгорлашга боғлиқ-ку? Масалан, Арнасой туманидаги «Қозоғистон» хўжалигида ҳисоботлар 51 гектарга, «Наманган» хўжалигидан тақдим этилган ҳисобот эса 28 гектарга сохталаштирилган. Вилоят иқтисодиёт ва статистика бош бошқармаси ва уларнинг жойлардаги бўлимлари ҳисоботларни ҳаққонийлигини лозим даражада текшириб кўрмаганлар.

«Пахтасаноатсотиш» акционерлик жамияти тизимидаги корхоналарда ҳам қабул қилинган хом ашёнинг сақланиши қониқарсиз аҳволда дейиш мумкин. Бу тизимда ҳам айрим олғир амалдорлар учраб тургани ташвишлидир. 1998 йилда етиштирилган пахта ҳосили ва чигитнинг сақланиши юзасидан Даштобод пахта тозалаш кор-

Қарорлар ижроси назоратда

хонасида ўтказилган текширишда корхона қошидаги пахта қабул қилиш пункти товаршуноси Ф. Маматовнинг моддий жавобгарлигидаги 7,9 миллион сўмлик пахта хом ашёси камомади аниқланди. Жиззах шаҳар пахта тозалаш корхонасида эса 121 тонна 780 килограмм қиймати 2 миллион 32,1 минг сўмлик уруғлик чигит камомади аниқланди. Шу каби жиноятлар Дўстлик пахта тозалаш заводида ҳам содир этилган. Корхонада 2 миллион 697,9 минг сўмлик пахта толаси камомади сири очилди. Юқоридаги ҳолатлар бўйича Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 167 модда 4-қисми «а» банди билан жиноят иши қўзғатилди. Айбдорлар қонун олдида жавоб беришмоқда. Ўзининг шахсий манфаати йўлида қинғир ишга қўл урганлар эл олдида шарманда бўлиши тайин. Кўпчилик ризқига чанг солганлар ҳеч қачон барака топмаган.

Қиш мавсумида ўзини билган, эртани ўйлаган раҳбар техникаларни созлашга зўр беради. Ўтган йил давомида қишлоқ хўжалиги техникаларидан фойдаланиш аҳволи ўрганилиб қонунбузарликка йўл қўйганларга нисбатан тегишли таъсир чоралар кўрилганига қарамай натижа яхши бўлмаётир. Қишлоқ хўжалиги техникалари тайёргарлиги учун масъул бўлган мансабдор шахсларнинг ўзибўларчилиги ва бепарволиги оқибатида шу йилнинг биринчи январига қадар жами тракторларнинг 67,8 фоизи, юк автомашиналарининг 55 фоизи, пахта териш машиналарининг 27,5 фоизи, экиш техникасининг эса 65,6 фоизи таъмирланган холос. Бу борадаги аҳвол айниқса Фориш, Арнасой, Мирзачўл, Зарбдор туманларида мушкул. Ҳадемай баҳорги экин-тикин ишлари бошланиб кетади. Отни тезроқ қамчиламаганлар доғда қолади.

Мансабдор ва моддий жавобгар шахслар томонидан чорвани талон-торож қилиш, совуққонлик натижасида харом ўлдириш ва бошқа суиистеъмолчиликлар бўйича ўтган йилнинг ўзида 58 та жиноят ишлари қўзғатилди. Бу ниҳоятда ташвишли ҳол.

Озуқа жамғариш етарли бўлмагани, дори-дармон таъминоти ночорлиги, ветеринария ва наслчилик ишлари тўғри йўлга қўйилмаганлиги ва чорвага масъул шахсларнинг вазифаларига совуққонлиги оқибатида вилоят бўйича 739 бош йирик шохли моллар, 32 минг 281 бош қўй-эчкилар, 280 бош от харом ўлган. Ундан ташқари 3 минг 335 бош йирик шохли моллар, 39 минг 649 бош қўй-эчкилар, 535 бош отлар мажбурий сўйилган. Ахир бу аҳволда чорвага қачон барака киради. Ўтган йили чорвачилик соҳасида маҳсулот ишлаб чиқаришга 182 миллион 409 минг сўм харажат қилинган. Бор-йўғи 92 миллион 564 минг сўмлик чорвачилик маҳсулотлари ишлаб чиқарилган холос.

Қишлоқ хўжалигида натижадорликка эришиш агротехника талабларига нечоғли амал қилишга кўп жиҳатдан боғлиқ. Ерларни шудгорлашда ишлатиш учун вилоят бўйича керакли фосфорли ўғитга бўлган эҳтиёж 43,9 фоизга қондирилган холос. Ғаллага ишлатиш учун талаб этиладиган азотли ўғит эҳтиёжи 84,7 фоизга, ғалла учун фосфорли ўғит эҳтиёжи эса 37,4 фоизга қондирилди холос. Жумладан ғаллага ишлатиш учун Жиззах тумани хўжаликларида 32,3 фоиз, Зарбдорда 29,2 фоиз, Заминда 17,3 фоиз фосфорли ўғит етказиб берилди. Фориш туманида эса бу ҳол айниқса ташвишли, бор-йўғи талаб 8 фоизга қондирилди, холос. Ерлар етарли миқдорда ўғит берилмай шудгорлангани, ғалла етарли озиқлантирилмагани эрта келиб салбий таъсирини кўрсатиши аниқ.

Минерал ўғит, дефолиант ва заҳарли химикатлар танқис бир пайтда, вилоят ўсимликларни ҳимоя қилиш маркази, унинг жойлардаги бўлимлари, мутасадди ташкилотлар раҳбарлари мақсадли фойдаланиш устидан назорат ўрната билмаётирлар. Оқибатда вилоят «Агрокимётаъминот» акциядорлик бирлашмаси корхона ва ташкилотлар, хўжаликларнинг минерал ўғитларини ташиш ва таъминоти учун масъул бўлган мансабдор шахслари томонидан талон-торож қилишга, яроқсиз ҳолга келтиришга ва бошқа қонунбузарликларга йўл қўйилмоқда. Зафаробод тумани «Агрокимётаъминот» ҳиссадорлик жамиятидан тумандаги «Уч қаҳрамон» хўжалигига уруғчилик хосилоти Т. Омонов орқали берилган 10 тонна хлорад магний дефолианти хўжаликка кирим қилинмай талон-торож этилган.

Хулоса қилиб шуни айтиш мумкинки, содир этилган қонунбузарликлар, деҳқончиликда агротехника тадбирларини ўз вақтида ўтказмаслик, қишлоқ хўжалигида туб иқтисодий ислоҳотлар ўтказишга қаратилган амалдаги қонунлар талабларининг жойларда тўлиқ бажарилмаётгани, мутахассислар қўнимсизлиги, айрим хўжалик раҳбарларининг соҳавий билим ва тажрибага эга эмаслиги каби сабабларга кўра вилоятда асосий қишлоқ хўжалик экинлари етиштириш ва давлатга сотиш режалари мунтазам бажарилмай қолаётир. Қишлоқ хўжалиги охир оқибатда зарар кўрадиган тармоқ бўлиб қолмоқда. Биргина пахтачиликни олиб кўрайлик. Вилоятда режага нисбатан 59,3 фоиз пахта хом ашёси сотилди. Пахтачиликда маҳсулот ишлаб чиқаришга 3 миллиард 893 миллион 733 минг сўм харажат қилинди. Бир миллиард 999 миллион 915 минг сўмлик маҳсулот етиштирилди холос.

Қишлоқ хўжалигида иқтисодий ислоҳотларни амалга ошириш борасида прокурор назорати кун сайин кучайтирилаверади. Қонунбузилишлар ва уларга йўл очувчи шарт-шароитларни бартараф этиш учун бор куч-ғайрат сарфланаверади.

Шодмон УМИРҚУЛОВ,
вилоят прокуратураси умумий назорат бўлими бошлиғи, адлия кичик маслаҳатчиси.
Дилмурод ҚИРҒИЗБОЕВ,
«Қишлоқ ҳаёти» махсус мухбири.

Ризқ-рўзимиз манбаи

ОЗУҚА МЎЛ, МОЛЛАР ДУРКУН

Уйчи туманидаги «Қизилравот» жамоа хўжалигининг сут-товар фермасида бузоқларни махсус катакчаларда боқиш йўлга қўйилган. Мутахассислар фикрича, ана шу усул янги туғилган бузоқларнинг бақувват ва соғлом ўсишига имкон бераркан. Бузоқлар тоза ҳавода касалликка чалинмай соғлом, тетик ўсишидан ташқари кундалик семириши 300-380 граммданга тўғри келяпти.

Тажрибали чорвадор Абдураҳим Муллахўжаев, айниқса, бу соҳада етарли тажрибага эга. У бир неча йилдирки, фидокорона ишлаб, жамоат чорвачилигини ривожлантиришга ўз ҳиссасини қўшиб келаётир.

Хўжаликнинг зарбдор соҳа жонкуярлари қиш мавсумига пухта тайёргарлик кўришганди. Мавжуд 2 та ферма ва чорвачилик бинолари сифатли таъмирланган. Ҳозирги кунда бу ерда 787 бош қорамол парваришланмоқда. Озуқа базасининг мустаҳкамлиги боис чорвадан олинаётган маҳсулотнинг чўғи чакки эмас.

СУРАТДА: ферма мудири Аъзамхўжа Аҳмедов ва моҳир чорвадор Абдураҳим Муллахўжаев.

А. ЮСУФБОЕВ олган сурат.

СИГИРМИ УЛАР ЁКИ ЭЧКИ

Аччиқ бўлса-да очиғидан келинг

Алишер Навоий номли хўжалик бир вақтлар ўзининг мўл-кўл чорвачилик маҳсулотлари билан бутун Оҳангарондагина эмас, балки Тошкент вилоятида ҳам салмоқли ўринлардан бирини эгалларди. Айниқса, сифатли сут ва гўшт етиштиришда хўжаликнинг муносиб ўрни бўлган. Бунда Ўзар қишлоғидаги ферманинг ҳам катта ҳиссаси бор эди. Аммо мана бир неча йилдирки, ферма тўғрисида ўзарликлар яхши гап айтишолмайди.

Ҳозир ушбу фермада 150 бошдан зиёд сигир ва буқачалар парвариш қилинмоқда, уларнинг бир юз қирқ бошдан кўпроғини соғин сигирлар ташкил этади. Улардан бир кунда қанча сут соғиб олинади? Текшириб кўрилганда, улардан жами беш юз килога етар-етмас сут соғиб олинаркан. Ҳар бош сигирдан эса бир кеча-кундузда икки-уч литрдан сут соғиб олинмоқда. Ўйлаб қарайдиган бўлсак, эчкилар ҳам бундан кўп сут бериши мумкин. Яхшироқ эчки бўлса, унинг беш-олти литрдан кўпроқ сути бўлади.

Қолоқликнинг боиси нимада?

— Аввало ем-хашак жуда танқис, — дейди молбоқар Пардабой ака. — Илгари молхонамизда пиво аталаси, маккажўхори силоси, етарли миқдорда ем ва бошқа озуқалар бўларди. Ҳозир қуруқ хашакдан нарига ўтолмаяпмиз. Бунақада мол семирмайди ҳам, сут ҳам бўлмайди. Бригадиримиз Абдумалик Иброҳимов ем излагани излаган. Ёзда ўт мўл эди. Ҳозир ем-хашакни ҳам охири кўриниб қолган, шунинг учун ҳам оздан-оздан хашак бераяпмиз молларга.

Сигир соғувчи Эшбоева деган аёл эса меҳнат ҳақларини вақтида олмаётганидан шикоят қилади.

— Тўғрисини айтсам, — дейди у, — моллар тўймагандан кейин қандай қилиб сут берсин? Хўжалигимиз сутларни аллақайси ташкилотга беради. Бир ҳисобдан сутларнинг нархи ҳам арзон. Масалан, эшитишимизга қараганда, бир литр сутни хўжалик 45-50 сўмдан сотаркан. Ахир ҳозир тижорат дўконларида бир шиша сув, салқин ичимликнинг нархи 160-170 сўмдан бўлиб турган бир пайтда сутнинг нархи нега арзон бўлиши керак? Бунақада ишга қизиқиш ҳам қолмайди. Бунинг устига ем-хашагимиз ҳам жуда тақчил бўлиб турибди. Куннинг илиқ пайтларида сигирлар ферманинг ёнидаги яйловга олиб чиқилади. Бу хашакларни тежаш мақсадида қилинади. Ҳозир яйловда ҳам ўт йўқ. Охири нима бўлади бизга қоронғу.

Соғувчининг гапларида жон бор. Вақтида фермада силос жамғарилмаган, хўжаликнинг жуда катта беда заҳираси бўлгани ҳолда сигирлар учун беда сенаж бостирилмаган, озгинагина пичан эса нари борса... яна бирор ойга етиши мумкин. Тўғри, баъзан омборхонадан ғалла чиқиндилари келтирилиб ем ўрнига берилади. Лекин бу ҳам онда-сонда бўлади. Тажрибали соғувчи айтгандай, сутнинг нархи арзон. Шу сабабли ҳам одамларнинг ишга иштиёқлари паст.

Сигирхонага кирамиз. Моллар ҳаддан ташқари ориқ, айтишларича, бир неча сигир ҳатто бола ташлаб ҳам қўйган. Ҳозир айни сигирлар болалайдиган пайт. Ана шу долзарб пайтда молларни ширали озуқалар, жумладан лавлаги, табиий пичан ва беда сенажи, маккажўхори силоси билан боқиш талаб қилинади. Ваҳоланки, Ўзардаги фермада ўтган йил ёз пайтида ана шундай озуқа, айниқса, тўйимли озуқалар жамғариш пайсалга солингани шундоққина кўриниб турибди.

Бошқа бир соғувчи аёл шундай дейди:

— Ҳали олдимизда февралнинг изғиринли кунлари, март ойида бўладиган серёғин кунлар, апрелдаги жалалар турибди. Агар ем-хашак муаммоси шу ҳолича тураверса аҳволимиз нима кечади, билмайман. Ҳаммамиз ҳам тирикчилигимизни мана шу ерда ўтказиб келамиз. Агар моллар яхшилаб тўйдирилса, сут ҳам кўпаяди.

Молларнинг ичида айрим касалланган сигирлар ҳам учрайди. Хўжаликда ҳозиргача бош зоотехник вазифасида ҳеч ким ишламайди. Бу ҳол сигирхонада зооветеринария ишларининг ҳам жуда ёмон аҳволга тушиб қолишига сабаб бўлди. Биз фермада бўлиб бригадир Абдумалик Иброҳимовни кутдик.

— У яна ем-хашак излаб кетган чиқар, — деди Пардабой. — Унинг сира тиними йўқ. Хўжалик раҳбарлари сигирхона билан мутлақо қизиқмайдилар. Айни пайтда Алишер Навоий номли хўжалик республика Мудофаа вазирлигининг тасарруфига ўтган. Лекин айрим қилинган ишларни ҳисобга олмаганда, вазирлик хўжаликда чорвачиликни, айниқса сут ишлаб чиқаришни кўпайтириш учун ҳам кўп чора-тадбирларни кўриши керак. Афсуски, уларнинг биз билан ишлари йўққа ўхшайди. Акс ҳолда, Ўзардаги эчкимижоз сигирларнинг ем-хашаги, озуқа танқислиги, энг муҳими, сигирлар маҳсулдорлигини ошириш юзасидан муайян ишлар қилинган бўларди.

Мўмин ҚАЮМ.

ЯХШИ НИЯТ БИЛАН

Мамлакатимиз қишлоқ хўжалигини юксалтириш, маҳсулот етиштиришни кўпайтириш, таннархини арзонлаштиришда деҳқонларимиз мададкори бўлган техниканинг роли беқиёсдир. Шу боис уни яхшироқ ва унумлироқ ишлатиб, асраб-авайлаётган жамоалар дуруст натижаларга эришмоқдалар. Хусусан, Бўка туманидаги Ғаффор Азаматов номли ширкатлар уюшмаси учун ўтган йил қувонарли бўлди. Миришкорлар давлатга дон, пахта сотиш режаларини ортиғи билан адо этдилар.

Улар қўлга киритилган ютуқларни мустаҳкамлаш ниятида Вазирлар Маҳкамасининг «1999 йил ҳосили учун кузги-қишки агротехника тадбирларини ўз вақтида ўтказиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарорини амалга ошира бориб 11 та сеялка, 18 та культиватор, 7 та ҳайдов, 17 та чопиқ тракторларини сифатли созлаб, тайёрлик чизиғига келтириб қўйишган. Бунда бош муҳандис Василий Гапченко, устахона мудири Йўлдош Йўлчиев, механизатор Саиднаби Раҳмонов, Саидолим Қундузов, Ислом Саидхўжаев, чилангар Дилшод Норхўжаев, Алишер Қурбонқуловларнинг муносиб хизматлари бор. Улар ҳар йили бу соҳада фидойилик кўрсатишга одатланишган.

Уюшма аъзолари жорий йилда ҳам катта маррани кўзлаб иш юритмоқдалар. Айни кунларда яшил майсаларни озиқлантириш, ариқ-зовурларни тозалаш давом этмоқда. 500 гектар ғаллазор 104 та оилавий пудратчиларга шартнома асосида тақсимлаб берилган.

Уюшмада 19 та бригада бўлиб, уларга деҳқончиликнинг сир-саноатини пухта биладиган тажрибали миришкорлар етакчилик қилишаяпти. Баҳодир Ҳайитов, Тўхтабой Раҳимов, Облаёр Эргашев, Ҳайдар Умаров бошлиқ жамоалар барча соҳада ҳамкасбларига намуна. Улар ўтган йилги мураккаб шароитда ҳам режаларини барвақт адо этиб, хирмонга барака киритдилар.

— Миришкор деҳқонларимизнинг заминга бўлган меҳр-муҳаббатлари, ҳар қандай шароитда ҳам ишнинг қаловини топишга интилишлари ўз самарасини бераяпти, — дейди ширкатлар уюшмаси раиси Абдурашид Усмонов. — Режалар бажарилиб, соҳадан кўп даромад олинса, меҳнаткашларимиз турмушини янада фаровонлаштиришга, қишлоқларимизни ободонлаштиришга, маданий-маиший шароитларни яхшилашга хизмат қилади.

Эркин ТЎЛАГАНОВ.

ТАЖРИБА ЭЛ МУЛКИГА АЙЛАНСА...

сарчашмасидан барчани баҳраманд этар

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан «Ғўзани плёнка остида ўстиришга оид чора-тадбирлар тўғрисида»ги қарори қабул қилинганига икки йилдан ошиқ вақт ўтди. Ана шу муҳим ҳужжатда Хитой, Греция, Испания ва бошқа бир қатор мамлакатларда кенг қўлланилаётган замонавий технология — чигитни плёнка остига экишга асосланган янгиликни дастлаб Андижон, кейинчалик Хоразм, Самарқанд, Фарғона, Наманган вилоятлари табиий-иқлим шароитларига мослаган ҳолда тадбиқ этиш, уни ҳар томонлама такомиллаштириб бориш борасидаги 1994-1996 йилларда кўрилган чора-тадбирлар умумлаштирилиб, шу йўналишда мамлакатимизда келгуси тўрт йилда бажарилиши зарур бўлган ишлар, долзарб вазифалар белгилаб берилганди.

Шундан бери икки қишлоқ хўжалик йили якунланди. Хўш, шу янгиликни республикамиз пахтачилигига тадбиқ этиш борасида қандай натижаларга эришилди? Бу йўналишда қўлга киритилган ютуқлар, йўл қўйилган камчилик ҳамда нуқсонлар, мазкур технология янада яхши самара бериши учун эътибор кучайтирилиши зарур бўлган омиллар ва ечимини кутаётган муаммолар нималардан иборат? Мустақил мамлакатимиз иқтисодиётини мустаҳкамлашда асосий ўринни эгаллайдиган пахтачилик тараққиёти билан қизиқувчи ҳар бир фуқаро, мутахассис, раҳбарни бу масалалар қизиқтириши, тўлқинлантириши табиий. Муштарийларимиздан келаётган хатлар билан танишганимизда, мутахассислар, хўжалик раҳбарлари, деҳқонлар билан суҳбатлашганимизда янгиликни тадбиқ этиш борасида республика миқёсида қандай иқтисодий кўрсаткичларга эришилганлигини билишни исташади. Шуларни ҳисобга олиб, 1997 ва 1998 йилларда плёнка усулини жорий этиш қандай натижалар берганлиги билан таништирамиз.

1997 йили мамлакат бўйича 191,4 минг гектар ерда янги технология асосида пахта етиштирилди ва ўртача 33,2 центнердан ҳосил саранжомлаб олинди. Оддий усулда деҳқончилик қилинган пайкалларда эса республика бўйича ўртача ҳосилдорлик 22,9 центнерни ташкил этди. Демак, замонавий технологияда анъанавий усулдагига нисбатан ўртача 10,3 центнердан кўп ҳосил олинди. Плёнка усули 191,4 минг гектар ерда қўлланилганлигини ҳисобга оладиган бўлсак, ҳосилдорликни ошириш ҳисобига қарийб 250 минг тонна оқ олтин қўшимча равишда етиштирилганлиги аён бўлади. Бу кичик бир вилоятнинг ялпи пахтасига тенг. Янгилик кенг қўлланилган бир қатор туманларда ҳосилдорлик 40 центнердан ошган бўлса, пешқадам хўжаликларда 45-50 центнер, омилкор, ижарачи, фермерлар даласида эса бу кўрсаткич 55-60 центнерни ташкил этди.

1998 йил деҳқончиликнинг бошқа соҳалари сингари пахтачилик учун ҳам ғоят мураккаб келди. Баҳор кечикиб, ер етилишининг чўзилиб кетиши, апрелнинг иккинчи ярми ва май ойидаги сел, дўл ва бошқа табиий қийинчиликлар чигитни катта майдонларга қайта-қайта экишга мажбур этди. Бу сарф-харажатларнинг ошиб кетишига олиб келди. Чигитнинг кўп пайкалларга кеч экилганлиги, ёз бошланишида ҳароратнинг етарлича бўлмаганлиги ва агротехника талабларига тўла риоя этилмаганлиги сабабли ғўза ривожи, унинг ҳосил тўплаши ва пишиб етилиши кўнгилдагидек бўлмади. Бунинг натижасида мамлакат миқёсида пахта тайёрлаш топшириғининг бажарилиши аро йўлда қолди. Шундай шароитда ҳам анъанавий усул ва замонавий технологиянинг техник-иқтисодий кўрсаткичларини солиштирадиган бўлсак, чигитни плёнка остига экиш кўп жиҳатдан устунликларга эга эканлиги маълум бўлади. Ўтган йили ҳар гектар пахта майдонига қилинган сарф-харажатларнинг айримларини кўриб чиқайлик: республика бўйича замонавий технологияда анъанавий усулга нисбатан ҳар гектар ҳисобига уруғлик чигит ўртача 48 килограммдан кам ишлатилган. Сув, ёнилғи-мойлаш материаллари, бошқа харажатлар моддасидаги маблағлар сарфи ҳам плёнка усулида сезиларли даражада кам бўлган. Фақат минерал ўғит, иш ҳақига бирмунча кўпроқ харажат қилиниб, полиэтилен плёнка қиймати ҳам пахта таннархига қўшилган. Аввалги усулда республика бўйича ўртача гектарига 20 центнердан, замонавий технологияда эса 24,9 центнердан ҳосил кўтарилганлиги туфайли қўшимча сарф-харажатлар тўла қопланган. Янгилик қўлланилган пайкалларда гектаридан ўртача қарийб 5 центнердан кўп ҳосил олинганлиги боис таннарх оддий усулдагига нисбатан ҳар тонна маҳсулот ҳисобига 1530 сўмга арзонлашди. Демак, бу икки жиҳатдан манфаатли: биринчидан, ҳосилдорлик ошиб, ялпи маҳсулот ҳажми кўпайса, пахтанинг умумий миқдорини камайтирмаган ҳолда ерларнинг бир қисмини мева-сабзавот, узум, чорва озуқаси етиштириш учун бўшатиб бериш имконияти вужудга келади. Иккинчидан, таннархнинг арзонлашиши эса иқтисодий кўрсаткичларни яхшилаш, фойдани кўпайтиришга замин қўяди.

Газетхонларимизни 1999 йили янги технология — чигитни плёнка остига экиш усулини қўллаш борасида қандай тадбирлар белгиланиб, бу соҳада амалга оширилаётган ишлар қизиқтириши табиий. Бу йил мамлакатимиз бўйича 305 минг гектар ерда шу усулда пахта етиштириш кўзда тутилмоқда. Шу йўналишда қабул қилинган қарорга мувофиқ етарли миқдорда туксизлантирилган уруғлик чигит тайёрлаш, уни турли касалликлардан ҳимоя этиш мақсадида дорилаш, плёнка, сеялкалар етказиб бериш чоралари кўрилаяпти. 1999 йил янгиликни тадбиқ этишда яна бир жиддий босқич бўлади.

Агар эътибор берган бўлсангиз, плёнка усули қўлланилган пайкаларларда 1997 йили республика бўйича ўртача 33,2 центнердан, 1998 йили эса 24,9 центнердан ҳосил олинганлиги қайд этилди. Яъни ҳосилдорлик 8,3 центнер кам бўлган. бу кўрсаткични 250-270 минг гектар ерга нисбат берадиган бўлсак, қўшимча равишда 210-225 минг тонна пахта етиштириш имконияти бой берилганлиги аён бўлади. Бунинг сабабларидан бири сифатида 1998 йили об-ҳаво мураккаб келиб, кўпгина қийинчиликлар туғдирганида дейиш мумкин. Лекин йўл қўйилган камчилик ва нуқсонларнинг асосийси ўз фаолиятимиз билан боғлиқ. Уларнинг кўпчилиги янгиликни тадбиқ этишда, албатта, бажарилиши зарур бўлган агротехник тадбирлар ўз вақтида ва тўлиқ адо этилмаганлиги, айрим раҳбарлар ва мутахассисларнинг технологияни қўллашга юзаки муносабатда бўлганликлари ҳамда бошқа сабаблар билан изоҳланади. Бу ҳақда мутахассис билан суҳбатлашиш жараёнида тайёрланган қуйидаги мақолада ўқиб, унинг янгиликни изчил, муваффақиятли қўллашга оид йўл-йўриқлари, тавсиялари билан танишасиз.

С.САЙДАЛИЕВ.

ЧИГИТНИ ПЛЁНКА ОСТИГА ЭКИШ УСУЛИ ЛОҚАЙДЛИКНИ ЁҚТИРМАЙДИ

Иқтисод фанлари номзоди Мансур Султонов чигитни пленка остига экиш усулини дастлаб Андижон вилояти, кейинчалик республика шарт-шароитига мослаган ҳолда қўллаш ва янгиликни ишлаб чиқаришга тадбиқ этиш ташаббускорларидан бири. Ўзбекистон Республикаси Фан ва техника давлат комитети ҳузуридаги давлат патент идораси томонидан берилган нуфузли ҳужжатда у янгилик муаллифларидан бири эканлиги қайд этилган. М. Султонов Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги ҳузуридаги чигитни пленка остига экиш усулини қўллаш муаллифлик назорат гуруҳи ишида иштирок этиб, унинг кенгаши фаолиятини мувофиқлаштириб боришда фаол қатнашмоқда. Шунинг учун ҳам мухбиримиз унга мурожаат қилиб, замонавий технологияни қўллашда қандай камчилик ва нуқсонларга йўл қўйилаётганлиги, уларни бартараф этиб, янгиликда кўзланган натижага эришиш учун қандай масалаларга эътибор қаратилиши хусусида фикр-мулоҳазаларини билдиришини сўради.

— Янгиликнинг ўзига йўл очиб кетиши доимо қийин кечади. Чигитни пленка остига экишга асосланган замонавий технологияни ишлаб чиқаришга тадбиқ этиш борасида кейинги икки йилда мамлакат миқёсида бир қатор натижаларга эришилди: 1997 йили республика бўйича янгилик қўлланилган пайкалларда оддий усулдагига нисбатан гектарига 10,3 центнер, 1998 йили эса 4,9 центнердан кўп ҳосил олишга муваффақ бўлинди, техник-иқтисодий кўрсаткичлар ҳам яхшиланди. Ҳар икки йилда натижалар бундан ҳам дуруст бўлиши мумкин эди. Моҳир ижарачилар, фермерлар, пешқадам хўжаликларда 45-55 центнердан, янгиликка алоҳида эътибор берилган туманларда 35-40 центнердан ҳосил олинганлиги бундан далолат бериб турибди.

Афсуски, ушбу технологияни қўллашда тасдиқланган агротехника қоидаларига, берилган тавсияларга тўла риоя этмаслик ва ишни ташкил этишдаги нуқсонлар сабабли кўзланган мақсадга тўла эришилмаяпти. Биринчи, энг асосий камчилик шундан иборатки, чигитни пленка остига экиш технологияси юртбошимиз томнидан қўллаб-қувватланиб, Вазирлар Маҳкамасининг қарори қабул қилинган, ҳар йили шу масала юзасидан нуфузли ҳужжатлар тасдиқланаётган бўлишига қарамасдан айрим туман, хўжалик раҳбарлари янгиликнинг туб моҳиятини тўла англаб етмаяптилар. Баъзи юмушлардаги қийинчиликлар рўкач қилиниб, янги усулга соя ташлаш ҳоллари ҳам учраб турибди. Бу ҳолат ана шу раҳбарларнинг сиёсий ва иқтисодий жиҳатдан етарли билимга эга эмасликларини кўрсатади.

Тасдиқланган агротехника қоидаларига, берилган тавсияларга кўра янги усул ижара ва оилавий пудрат асосида иш олиб бориладиган, хўжаликлар билан ички шартнома тузган, бизнес-режа йўлга қўйилган бўлинмаларда жорий этилиши зарур. Айрим жойларда эса аввалгидек умумий бўлиб ишловчи бригадаларга янги технологияни қўллаш топширилганлиги сабабли палапартишликка йўл қўйилди. Ваҳоланки, янги усулда ижарачилар ва оилавий пудрат аъзоларининг моддий манфаатдорлиги таъминланиши, ҳосилдорлик ошиши ва сарф-харажатларнинг камайиши ҳисобига даромадни кўпайтириш эвазига кутилган натижага эришиш мумкин.

Ерни экишга тайёрлашдаги камчиликлар, чигитни махсус сеялкалар билан пленка остига қадашдаги нуқсонлар, ана шу нозик ишларни механизаторлар пухта ўзлаштириб олмаганлиги, улар ўртасида ўқувлар ҳамда амалий машғулотлар етарлича ўтказилмаганлиги агротехниканинг бузилишига сабаб бўлаяпти. Пленка устидаги тешикчалар яхши бекитилмаганлиги оқибатида бу бўшлиққа ҳаво кириб, бегона ўтларнинг ривожланишига ва ортиқча юмушларнинг келиб чиқишига олиб келаяпти.

ҲАР ГЕКТАР ЕРДАН ҚИРҚ ЦЕНТНЕРДАН ПАХТА ОЛИШ НИЯТИДАМИСИЗ? ТАРМОҚДАН КЎРИЛАДИГАН ФОЙДАНИ КЎПАЙТИРИШНИ, ЙИҒИМ-ТЕРИМНИ СЕНТЯБРЬ ОЙИДА ТУГАЛЛАШНИ ИСТАЙСИЗМИ? ЧИГИТНИ ПЛЁНКА ОСТИГА ЭКИШ УСУЛИНИ ТЎЛА ЎЗЛАШТИРСАНГИЗ, БУ МАҚСАДЛАРИНГИЗГА ЭРИШАСИЗ.

Ушбу технологияда пленка остидаги тупроқда намлик яхши сақланганлиги туфайли оби-ҳаётга эҳтиёж бирмунча кам бўлади. Ёз давомидаги сув сарфи сезиларли даражада камаяди. Шулар ҳисобга олиниб, агротехникада экинни қисқа муддатда, тезлатиб суғориш кўзда тутилган. Амалда эса баъзи хўжалик ва бригадаларда ғўзани 6-8 соат ўрнига кунлаб суғоришга йўл қўйилаётганлиги агротехниканинг бузилишига олиб келаяпти.

Яна бир жиддий камчилик шуки, 1998 йили пленкани агротехникада кўрсатилган муддатдан илгари, хусусан, биринчи сув берилишидан олдин йиғиштириб олиш таомилга киритилди. Бу июннинг бошларига, баъзи минтақаларда шу ойнинг ўрталарига тўғри келади. Ваҳоланки, июнь-июль ва августнинг ўрталаригача пленка ер юзасида бўлса, қуёш нурини заминга сингдириш, экиннинг фойдали ҳарорат олишини кўпатириш ва унинг яхши ўсиб, ривожланиб, пишиб-етилишини тезлаштиради. Ана шу масалага барча жиҳатларни атрофлича ўрганиб чиқиб, тажрибалар ўтказиб, ойдинлик киритилса, мақсадга мувофиқ бўлур эди.

Ҳозир қиш мавсуми. Бу даврда деҳқонлар, мутахассислар ўқиб-ўрганадилар, малакаларини ошира дилар. Шуларни ҳисобга олиб чигитни пленка остига экиш технологиясидаги баъзи бир агротехника тадбирларига дахлдор юмушлар ҳақида фикр юритишни лозим топдик. Маълумки, баҳордаги ишлар кузда яхшилаб ҳайдалган, минерал, маҳаллий ўғитлар билан унумдорлиги оширилган, шудгор олдидан турли бегона ўтларга қарши гербицидлар билан ишлов берилган заминни экишга тайёрлаш ва уруғ қадашдан бошланади. Чигитни пленка остига экиш усулида ҳозирги пайтда уч хил — бир қаторлаб пуштага ва пушта олмай, икки қаторли экишдан фойдаланилаяпти.

Энг асосий ва мақбули — икки қаторли экишга тўхталсак, тавсиялар қуйидагилардан иборат: экишда «Андижон», «Самарқанд», «Урганч», «Қўғай» ва бошқа такомиллаштирилган сеялкалардан фойдаланиш мақсадга мувофиқ. ТТЗ ёки МТС-80 тракторларининг олдинги қисми КХУ-4 русумли культиватор билан жиҳозланади. Экиш жараёнида қўшқаторларнинг 30 сантиметрли оралиғи ўртасига минерал ўғит йиллик меъёрининг 50-60 фоизи 18-20 сантиметр чуқурликка бир йўли солиб кетилади. Трактор орқасига тиркалган сеялка пленкани ёйиб, чигит қадаладиган уялар ораси 12 сантиметр бўлишини таъминлаган ҳолда чигитни экиб кетади. Шу ўринда бир масалага алоҳида эътибор бериш зарур. Яъни чигит қадаб бўлинган пайкаллар синчиклаб кўздан кичириб чиқилиши керак. Бунда чигитнинг уяларга аниқ миқдорда тушаётганлиги текшириб чиқилади. Бунинг учун бир жойдан 8та қаторнинг кетма-кет 12тадан уялари кўриб чиқилади. Шунда уруғ тушмаган уялар икки-уч фоиздан ошмасагина экиш маромида кетаётганлиги маълум бўлади. Икки каторлида бир гектарда 160-170 минг туп ниҳол бўлишини кўзда тутган ҳолда иш олиб бориш керак. Бундан ташқари кўздан кечириш жараёнида пленка четларининг сифатсиз кўмилган жойлари тузатиб чиқилиши мақсадга мувофиқдир.

Чигитни бир қаторлаб пуштага экишнинг юқорида изоҳланган усулдан фарқи шундаки, бунда уруғлик аввал тайёрлаб қўйилган пуштага экилади. Бунда пайкаллар куз ойларида яхшилаб текисланиб, пушта олиниб, экишга тахт қилиб қўйилади. Бу эрта баҳордаёқ ҳаво илиб кетиши билан чигит қадаш ишларини бошлаб юборишга шароит туғдиради. Бир қаторли экиш қўлланилганда ҳар гектар ерда камида 135-140 минг туп ниҳол униб чиқишини назарда тутган ҳолда ишни ташкил этиш юқори самарадорликка эришишда муҳим аҳамият касб этади.

9 ФЕВРАЛЬ — ҒАЗАЛ МУЛКИНИНГ СУЛТОНИ, БУЮК БОБОКАЛОНИМИЗ АЛИШЕР НАВОИЙ ТАВАЛЛУД ТОПГАН КУН

ЭЗГУЛИК ҚЎРҒОНИ

Буюк бобокалонимиз Алишер Навоий ижодида инсонпарварлик ғоялари чуқур ва сарбаланд тараннум этилган. «Хазойин-ул маоний», «Хамса» каби шоҳ асарлари фикримизга далилдир. «Лисон-ут тайр», «Маҳбуб-ул қулуб», «Арбаин ҳадис» сингари фалсафий-бадиий асарларини ўқисангиз, улардаги инсонпарварлик ғояларининг кенг қамровли эканлигини яна бир бор ҳис этасиз.

... Бир куни амир Навоий ўз тафаккур доирасини яна ривож топтириш учун ўша даврнинг доноларидан бири ҳисобланган Фасиҳуддин Соҳибдоро билан шатранж (шахмат) ўйнаб, фойдали суҳбат қуриб ўтирганида, тўсатдан бир зарур маслаҳат билан Бурҳониддин Атоуллоҳ «Ихлосия» мадрасаси яқинида бир жой олиш ниятида эканлигини айтиб, ёрдам беришни илтимос қилди. Унинг илтимоси тўла равишда қондирилади. Бу эса одамгарчиликка хос юксак инсоний хусусиятлардан бир намуна эди.

Ёки хазинабон Мубориззуддин Валибек мамлакат аҳолисидан 100.000 динор кепакай ундириб олишда унинг 50.000 динорини Ҳирот аҳлидан йиғиб олишни амалга оширмоқчи бўлганда, буюк Навоий уни ўринсиз солиқ деб баҳолади ва шу заҳоти солиқни ўз бойлигидан тўлаб юборди. Бу ғамхўрликка жавобан «Ҳирот аҳолиси «ул ҳазратни дуо қилиб, унга кўпдан-кўп раҳматлар айтди... Бунга илова тариқасида 53 работ, 19 ҳовуз, 16 кўприк, 9 ҳаммом қурилиши ва бошқа ободончилик ишлари бевосита ҳазрат Навоий томонидан амалга оширилганлигини ҳам эслатиб ўтиш ўринлидир.

Навоий Ҳусайн Бойқаронинг ва барча шоҳларнинг адолатпарвар, ҳақиқий халқ ғамхўри бўлишини истар эди. Шоир уларни ҳамиша адолатли бўлишга чақирди: амалдорларни, алдамчи риёкорларни ўз асарларида қаттиқ қоралади.

Улуғ шоир ўзининг «Ҳайратул аброр» достонида адолатли ва жоҳил шоҳлар тўғрисида фикр юритиб, фалсафий ва бадиий жиҳатдан ёндошди. У турмуш воқеаларини тарихий жиҳатдан ростгўйлик билан тасвирлайди. Шоирнинг қайд этишича, шоҳлар ҳам инсон, уларнинг бошқалардан фарқи йўқ. Шундай бўлгач шоир марказлашган давлатни вужудга келтириш ва адолатли шоҳга эга бўлиш орқали жамиятни адолатли бошқариш халқнинг фаровон ҳаёт кечиришга ва тенглигига эришиш мумкин деган хулосага келади.

Навоий қувваи ҳофизаси теран ижодкор. У халқни ва давлатни боққа, шоҳни эса боғбонга нисбат бериб, одил шоҳ халқ ғамхўри, соябони бўлиши лозимлигини таъкидлайди.

Навоий шоҳлар ва амалдорларнинг халққа қилган зулмлари уларнинг зебу зийнати, айшу ишратлари халқ меҳнати орқасидан эканлигини ҳаққоний тасвирлайди. Шоир жоҳил амалдорларни фуқаро уйига келган «бало», ҳатто «вабо» деб ёзади.

Жаҳон ганжига шоҳ эрур аждаҳо,
Ки ўтлар сочар қаҳри ҳангомида.

Улуғ шоир ўзининг «Ҳайратул аброр» асарининг VI—VII мақолатларида ҳам шоҳ ва уларга муносабат масалаларини ўртага қўяди. Умуман олганда, баъзи шоҳ ва амалдорларнинг бир айши қаршисида минг озор бор деб тасвирлайди. Шоҳларнинг чиройли тожу тахти, зебу зийнатларига халқнинг пешона теридан топилган бойликлари ҳисобига йиғилган молу дунёларига айланиб, уларга хизмат қилган одамни оловни гулистон фаҳмлаб, унга тушиб қолган беақл кишига, илоннинг нақшига маҳлиё бўлган ҳолда алданиб, ундан заҳарланиб ўлган ёш болага ва денгиздан марварид топиб оламан деб, балиққа ем бўлган таъмагирга ўхшатилади. Навоий қаламида тасвирланишича, кишига муҳтожликни сездирмай, борини бозор айлаб, ўзининг ҳалол меҳнатидан баҳраманд бўлувчи, топганига қаноат қилувчи фуқаро ҳақиқатан шоҳ бўлиб, бошига тож қўйган ҳолда бошқа кишилар молига кўз олайтирувчи шоҳ эса тиламчи гадодан ҳам паст даражададир.

Навоий «Фарҳод ва Ширин» достонида халқ ғамида заҳмат чекувчи, сабр-тоқат билан илм-фан ва санъат сирларини эгалловчи хотин-қизларни улуғлайди. Уларни айрим нопуднопок эркаклардан устун қўяди:

Юз туман нопок эрдин яхшироқ,
Пок хотинлар аёғининг изи.

Навоийнинг фикрича, давлат ва жамият бузуқликларини тузатиш учун олим, донишманд, халқпарвар, маърифатпарвар, ҳар бир ишни илм-фан ва ҳикматга асослантирадиган, ҳар бир ишда ҳоким ва мутафаккирларнинг маслаҳатларига амал қиладиган шижоатли, тадбиркор бир шоҳ керак эди. У ўз ҳаётида бундай шоҳ деб Ҳусайн Бойқарони билди. Аммо Ҳусайннинг ҳам аста-секин айшишратга берилиши натижасида шоир умидлари сўна бошлади. Мана шунинг учун ҳам Навоий ўз асарларида ана шундай сифатларга эга бўлган Искандар образини яратди ва унинг ишларини ўз давридаги подшоларга намуна қилиб кўрсатди.

Улуғ шоир ўзининг юксак инсонпарварлик ғояларини «Садди Искандарий» достонида тасвирлайди. Бу асарда бош қаҳрамон, яъни адолатли ва тадбиркор шоҳ сифатида Искандар образини яратди:

Шоҳким анга адл бунёд ўлур,
Натижа буким, мулки обод ўлур.
Чу мулк ўлди обод, халқи ғони.
Яқиндурки, маъмур ўлур махзани.

Навоий Искандар тимсолида ҳақиқий инсоний хусусиятни ўзида мужассамлантирган, донишманд, баҳодир ва ҳар қандай адолатсизликни йўқ қилувчи ажойиб шоҳ сиймосини тасвирлайди. Унинг учун тож-тахтни эгаллаш ва бойлик йиғиш мақсад эмас. Искандар илм-фан аҳлларини қўллаб-қувватлайди, одамийлик хислатларининг тўла ҳукмронлиги учун курашади. Халқни азоб-уқубатдан қутқариш шоҳлар зиммасидаги фарз ва қарздир. Искандар бу ҳақда шундай дейди:

Дедиким: Менга
ганжи эмасдур ҳавас,
Сипоҳу раият менга ганж бас.
Агар ганж эрур баҳру
кондин фузун,
Ва гар худ хазона
жаҳондин фузун.

Алишер Навоий ушбу достонда ҳақиқий шоҳ сиймосини намуна сифатида яратиб беришни мақсад қилиб қўяди. Бу Искандар тимсоли мавҳум ҳолда эмас, балки ўша даврдаги аниқ шароитга мослаб тасвирлаб берилади. Бу достон темурийлар учун давлатни адолатли бошқаришда бир қўлланма бўлиб хизмат қилиши керак эди. Навоийнинг шу асаридаги бундай фикрлари Султон Ҳусайн учун ва унинг меросхўри Бадиуззамон Мирзо учун бағишланди. У ўзининг давлатни бошқариш соҳасидаги кўп йиллик тажрибаларини умумлаштириб, мамлакатни одилона идора қилиш йўл-йўриқларини кўрсатади.

Навоий Искандарни бош қаҳрамон қилиб танлаб олиши билан темурийларни одил шоҳ Искандардан намуна олиб иш кўриш, унинг йўлидан боришга чақиради. Асарда тасвирланишича, Искандар Филипп (Файлақус)нинг ўғли бўлиб, бу донишманд Накумокис, яъни Аристотелнинг отаси қўлида тарбияланади. Шундай қилиб, улуғ файласуф Аристотель бўлажак шоҳ билан бирга таълим олади. Бу нарса Навоийнинг ўз дўсти Султон Ҳусайн билан бирга таълим олганлигини, уларнинг ёшлик чоғларини эслатади. Маълумки, Навоий ўз вақтида Ҳусайн билан бирга ўқиган ва таълим-тарбия олган бўлиб, у тахтга ўтиргандан кейин эса унинг энг яқин маслаҳатгўйи, ҳамфикр ва маслакдоши сифатида машҳур бўлган эди.

Навоий Искандарнинг мамлакатни бошқариши борасида қалам тебратаркан, унинг амалга оширган тадбир-чораларини бирма-бир баён этади: Искандар ҳамма эзувчиларни қаттиқ жазолайди, халқни икки йил ҳирождан озод қилади. Карвон савдосини тартибга келтириш мақсадида улар ўтадиган йўлларда махсус назорат, карвонсаройлар, сардобалар ташкил қилади.

Навоий инсонпарвар шоир сифатида дунёдаги ҳамма халқларга чин қалбдан озодлик ва бахт тилади. У ҳеч бир халқнинг кўз ёши тўкилмаслигини истар, халқ душманлари маҳв этилишини хоҳлар эди. Бу бобокалонимизнинг улуғ ғояси бўлиб, инсонпарварликнинг юксак намунаси деб қаралиши табиийдир.

Ҳа, Ҳазрат бобокалонимиз яратган эзгулик қўрғони дунё турганча туриб, инсонларни яхшилик, адолат йўлига бошлагай...

Назар РАЖАБОВ,
профессор.

Ғазал мулкининг султони, эзгулик ва яхшиликларнинг беназир куйчиси, улуғ бобокалонимиз Алишер Навоий хусусида кўп ва хўб самимий фикрлар айтилган. Ҳали-ҳануз: «Буюк Навоийга таъзимда олам, илло, бир бутун Туронни этган якқалам...»

Аввало НАВОИЙ дегани қандай маънони англатади? Асли номи Алишер бўлган бу беназир зот — нечун, НАВОИЙ тахаллусини ихтиёр этди?! Шундай номни танлашида ҳикмат бисёр, эзгу ниятлар бисёр... Биз шу мақсадда «Навоий асарлари луғати» китобига мухтасар нигоҳ ташлаймиз: Навоий — куйга, мақом ва оҳангга тегишли, куйчи... Чиндан ҳам Навоий бутун умри ва ҳаёти давомида, не бахтки, наволиғ айём топди — ҳаётнинг барча турфа неъматларидан баҳраманд бўлди, тилагига эришди...

Таниқли мусаввир мўйқаламидан тўкилган ушбу суратдаги «оҳанг»ларга бир қулоқ тутинг, ҳикматлар ила ҳамсуҳбат бўлинг, фикрнинг теран ва гўзаллигига бир разм солинг. Бу суратга мухтасаргина изоҳ бериш жоизки, бу сурат — XV-асрнинг кўзгудек «ярқ» этган бир ёрқин манзараси. Султон Ҳусайн Мирзо Бойқаро саройи. Бу ерда улкан шоирлар, олиму уламолар, санъаткорлар — қўйингки, эзгуликнинг нене ҳомий — вакиллари тез-тез анжуман тузиб туришган. Уларнинг бош ва улуғ ҳомийси — Амир Алишер Навоий бўлганлиги тарих зарварақларидан бизгача етиб келган. Навоий раҳнамолигида кўпгина хайрли ва савобли ишлар амалга оширилган.

Ҳойнаҳой, эътиборингизга ҳавола этилаётган ушбу суратга нигоҳ ташлаб, унда устозлар — Абдураҳмон Жомий, Алишер Навоий ва буюк шоирнинг садоқатли дўсти, шоҳ Султон Ҳусайн Бойқаро акс эттирилганлигини пайқагандирсиз?! Шоҳ давранинг мезбони эрса, ҳар галгидек... Алишер Навоий — ғазал мулкининг султони.

Рассом: Маҳмуд ЖЎРА ўғли.

Турфа олам

ДАРАХТЛАР «УМРИ» УЗАЯДИ

Ғарбий Германиядаги «Байер» фирмаси кекса, касалга чалинган дарахтларни даволашнинг янги усулини топди. Бунинг учун дарахтнинг чириган ва жароҳатланган қисмлари полицретон суюқлиги билан тўлдирилади.

Бу суюқлик дарахтни даволабгина қолмай, балки унинг узоқ умр кўришини ҳам таъминлайди.

МУЗ ДАВРИГА НИСБАТАН

Бундан 14 минг йил аввалги — яъни музлик давридаги ҳавога нисбатан биз нафас олаётган ҳаво бир қадар тоза экан. Гренландиядаги муз қатламларини текширган Огайодаги Қутб-тадқиқот институтининг олимлари ана шундай хулосага келишди. Бугунги кунда ҳавонинг ифлослигидан нолиб юрганларнинг ҳаммаси ҳам буни билавермаса керак.

Маълум бўлишича, ўша даврдаги муз таркиби ҳозирги муз таркибига қараганда 100 марта кўпроқ қаттиқ жисмлардан иборат бўлган экан.

Антрактиданинг ғарбий қисмида олиб борилган тадқиқотлар бу фикрни яна бир бор тасдиқлади. Муз даврида ёққан қор ҳозирги даврда ёққан қорга нисбатан тўрт марта ифлосроқ бўлган.

Ифлосланган ҳаво вулқонларни «уйғотиб» юборар экан.

КАЛЬЦИЙ ВА ТУХУМ

Американинг «Карджилл-Ньютрен» фирмаси тадқиқотчилари ўтказган тажриба шуни кўрсатдики, товуқларга бериладиган озуқа таркибида кальций оз бўлса, товуқ кам тухум қиладиган бўлиб қоларкан.

Икки гуруҳ товуқ олиниб, биринчисидаги товуқларга 0,8 фоиз кальцийли озиқ берилди. Иккинчисидаги товуқлар эса одатдаги 3,5 фоиз кальцийли дон билан озиқлантирилди.

Орадан икки кун ўтгач, биринчи гуруҳ товуқларининг тухуми аста камая бошлади. Беш кундан сўнг эса тухум кескин камайиб кетди. 12 кун деганда — меъёрдаги кальцийли озиқ берила бошлангандан кейин товуқлар кўп тухум қилди.

А. АЛИЕВ тайёрлади.

МИЖОЗ МАНФААТИ — ДИҚҚАТ МАРКАЗИДА

Банк хизматидан мамнунмисиз?

Барча соҳаларда бўлганидек қишлоқ хўжалигида ҳам тараққиёт кўп жиҳатдан, шубҳасиз, банк хизмати қай даражада омилкорлик билан ташкил этилганига боғлиқдир.

— Президентимизнинг «Иқтисодий ислоҳотларни амалга оширишда банк тизими локомотив вазифасини бажариши, хўжалик юритувчи барча субъектларни ўз ишларини қайта ташкил этишга, бозор механизмларини дадил ва жадал эгаллашга даъват этувчи омил бўлиши даркор», деган сўзлари яна бир бор мижозларимиз манфаатларини диққат марказимизга қўйиб иш олиб боришимиз лозимлигини кўрсатади, — дейди республика акциядорлик-тижорат «Мевасабзавотбанк»нинг Тошкент вилояти Ғазалкент бўлими бошқарувчиси Олтинбек Мирзақулов.

«Амалда ушбу иш тартибига қандай риоя қилиняпти?» — деган саволга жавоб топиш мақсадида қатор мижозлар ва банк бошқарувчиси иштирокида кичикроқ давра суҳбати уюштирдик.

Абдуқаҳҳор ТОИРБОЕВ, «Янги овул» жамоа хўжалиги бошқаруви раиси: Республика «Мевасабзавотбанки»нинг Ғазалкент бўлими хўжалик юритишда, молиявий-иқтисодий масалалар ечимини топишда биз учун ишончли таянч ва маслаҳатчига айланиб қолган. Уруғлик картошка, ёнилғи-мойлаш материаллари, зараркунандаларга қарши кураш воситалари харид қилиш ва бошқа зарур ҳолларда доимо вақтида кредит ажратади. Айни чоқда бошқа ташкилотлардаги дебиторлик қарзларини ундиришда яқиндан ёрдам кўрсатиб, бу жиҳатдан ҳам мушкулимиз осон бўлишига кўмаклашмоқда. Шунинг учун ҳам биз ўз банкимиз хизматидан жуда мамнунмиз.

МУХБИР: Нақд пул масаласи қандай ечимини топмоқда?

А. ТОИРБОЕВ: Ҳисобрақамимизда маблағимиз бўлса, нақд пул борасида ҳеч қандай муаммо сезмаяпмиз. Боя яна бир нарсани айтиш эсимдан чиқипти. Банкнинг мутахассислари бизга бизнес-режаларни тузиш, хўжаликнинг молиявий-иқтисодий аҳволини таҳлил этиб, тегишли қарорлар қабул қилишда ҳам катта ёрдам қилишмоқда. Бошқа масалаларда ҳам маслаҳатларини аямаяпти.

Рустам НАСРУЛЛАЕВ, «Қўшкўрғон» хўжалик ҳисобидаги савдо корхонаси раҳбари: Кўрсатилаётган банк хизматидан биз ҳам жуда мамнунмиз. Айниқса айланма маблағларимиз етишмай қолганда кредитлар олишда банкнинг ёрдами яққол сезилмоқда. Жумладан, декабрь ойида икки ярим миллион сўмлик кредит олдик. Очиғи, бу маблағ ҳам биз учун камлик қилди. Чунки Вазирлар Маҳкамаси савдо корхоналарида доимо мавжуд бўлишини белгилаб қўйган саккиз турдаги маҳсулотларни харид қилиш учун бизга амалда ойига 4 ярим миллион сўм зарур. Биз етарли миқдорда кредит олишимиз учун нима қилиш керак?

О. МИРЗАҚУЛОВ: Биринчидан, ҳар бир савдо корхонаси ўз айланма маблағларига эга бўлиши керак. Ўз маблағи етмаган тақдирдагина банкка мурожаат қилинади. Лекин кредит олишнинг ўз қонун-қоидалари бор. Хусусан, тегишли кафолат хати, гаров тақдимномалари бўлиши керак. Агар ушбу шартлар бажарилган бўлса, биз етарли миқдорда кредит ажратишга тайёрмиз.

Бугина эмас, «Қўшкўрғон» хўжалик ҳисобидаги савдо корхоналари каби ташкилотлар билан ҳамкорликни янада кучайтиришдан биз ҳам манфаатдормиз. Чунки аҳолига нафақа, маош ва бошқа тўловлар учун сув ва ҳаводек зарур нақд пул топшириб туришади.

Р. НАСРУЛЛАЕВ. Тушундим. Раҳмат!

Тўхтапўлат МАРАЖАБОВ, «125-сонли Бўстонлиқ акционерлик жамияти» директорининг молия ва иқтисод бўйича ўринбосари: — Бизнинг иш фаолиятимиз юк ташишдан иборат. Ўтган йили ёқилғи-мойлаш материаллари харид қилиш учун республика «Мевасабзавотбанки»нинг Ғазалкент бўлимидан 2 миллион сўм миқдорида қисқа муддатли кредит олган эдик. Транспорт воситалари соз бўлиб, ҳар куни ишлаб турсагина биз даромад топишимиз мумкин. Шу мақсадда эҳтиёж туғилган пайти тез-тез банкка мурожаат қилиб туришга тўғри келади. Амалда икки-уч кун ичида аризамиз қондирилади. Бундан биз жуда хурсандмиз.

Банкимизнинг бизга кўрсатаётган яна бир беминнат хизмати шундан иборат бўляптики, бошқа ташкилотлар билан дебиторлик ва кредиторлик қарзларимиз камайишига сезиларли ҳисса қўшмоқда. Банк операциялари тўла компьютерлаштирилгани ҳам биз учун айни муддао бўлди. Агар илгари мижозлардан пул тушиш бир неча кунларга чўзилган бўлса, эндиликда масала учтўрт соат ичида ечимини топмоқда.

Ойлик иш ҳақлари, дивиденд тўловларини ҳам вақтида олиб турибмиз. Шу сабаб банк билан ҳамкорликдан биз жуда хурсандмиз. Лекин биз учун долзарб бир муаммо бор. Битта юк ташиш воситаси 8-10 миллион сўм атрофида туради. Биз бундай техникадан йилига беш-олтитасини харид қилиб, паркимизни янгилаб турмасак, келажакда қийин аҳволга тушиб қолишимиз ҳеч гап эмас. Шунинг учун биз узоқ муддатга, айтайлик, 35-40 миллион атрофида кредит олишимиз мумкинми?

О. МИРЗАҚУЛОВ: Агар мижоз узоқ муддатли кредитга эҳтиёжини ҳар томонлама асослаб берса ва қарзни қайтариш кафолатларига эга бўлса, биз тегишли миқдорда кредит ажратишимиз мумкин. Бунинг учун мижознинг ҳар ёққа югуришига ҳожат йўқ.

МУХБИР: Ўтган йили мижозларга қанча миқдорда кредит ажратилди?

О. МИРЗАҚУЛОВ: Ўтган йили мижозларимиз эҳтиёжларидан келиб чиқиб 66 миллион сўм миқдорида кредитлар бердик. Шундан 45 миллиони қишлоқ хўжалиги билан шуғулланувчи корхоналарга тегишлидир.

МУХБИР: Ушбу кредитлар самараси қандай бўлди?

О. МИРЗАҚУЛОВ: Кредитлар самараси хусусида атрофлича сўз юритиш мумкин. Лекин, яхшиси, айрим рақамларга диққат қилайлик. Агар 1997 йили туманимиз бўйича 20 минг 915 тонна сабзавот етиштирилган бўлса, ўтган йили бу кўрсаткич 26 минг 973 тоннага етди. Маълумки, 1998 йил узумчилик учун ниҳоятда оғир мавсум бўлди. Лекин узумчиликда ҳам ижобий кўрсаткичларга эришилди. Агар 1997 йили туман хўжаликларида 5937 тонна узум етиштирилган бўлса, ўтган йили 6343 тонна ҳосил олинди.

Республика «Мевасабзавотбанки» Тошкент вилояти Ғазалкент бўлими бошқарувчиси келтирган ушбу рақамларга қулоқ солиб ўтирарканман, бир нарса эътиборимни тортди. Суҳбатдошим кредитлар самараси хусусида гапираркан, одатига кўра мижозлар нуқтаи назаридан сўз юритаётгани йўқми?

Шундан ҳам билса бўладики, бу ерда «мижозлар манфаати» деган ибора қуруқ сўз эмас, балки кундалик фаолият учун асосий мезонлардан биридир. Бу нарса икир-чикирдек туюлган нарсаларда ҳам намоён бўлаётгани эътиборга моликдир.

Чунончи, бизнинг суҳбатимиз давомида котиба қиз дамбадам хонага кириб нусха кўчириш аппаратига қоғоз қўйиб, олиб кетиб турди. Бундан бир қадар ажабланганимни сезиб бошқарувчи изоҳ берди:

— Мижозларимизда нусха кўчиришга эҳтиёж туғилса, шу ернинг ўзида бу ишни текин бажариб берамиз. Нима учун шу арзимаган ишни деб улар бошқа жойга бориб юришлари керак? Ахир мижоз бор экан, банк бор эмасми? Мижозлар иши юришиб кетган тақдирдагина банкнинг иши ривож топмайдими?..

Бу сўзларга изоҳнинг ҳожати бўлмаса керак. Фақат истардикки, Республика «Мевасабзавотбанки»нинг Тошкент вилояти Ғазалкент бўлимидагина эмас, бошқа банк муассасаларида ҳам ушбу ақидага изчиллик билан риоя этилса, айни муддао бўлур эди.

Ш. АЛЛАМОВ,
«Қишлоқ ҳаёти» мухбири.

5000 га яқин мижозларга эга ихтисослашган акциядорлик-тижорат «Мевасабзавотбанк»и халқ хўжалигининг турли соҳаларига кредитлар беради, қимматли қоғозлар билан операцияларни амалга оширади, жисмоний ва юридик шахсларнинг маблағлари миллий валютамиз сўмни конвертация қилади, лизинг ва факторинг операцияларини ўтказади, қисқа муддатли давлат операциялари бозорида воситачилик, консалтинг хизматларини кўрсатади ва бошқа хилдаги банк операцияларини амалга оширади.

ҲУРМАТЛИ ЖАНОБЛАР!

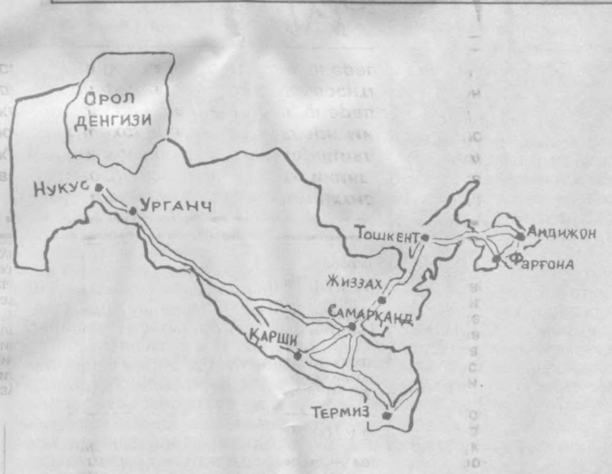

Республикамизнинг қуйидаги ҳудудларида Сизларни ўзаро манфаатли ҳамкорликка таклиф этамиз:

Мурожаат учун манзиллар:

Тошкент шаҳри, Лоҳутий кўчаси, 16 «а»-уй, телефон: (371) 133-83-96, 152-13-07, 152-13-08, 152-13-38.

Нукус шаҳри, К. Цеткин кўчаси, 44-уй, телефон: (361-22) 7-27-48, 6-15-06.

Урганч шаҳри, Ал-Хоразмий кўчаси, 57-уй, телефон: (362-22) 6-64-86, 4-29-26.

Жиззах шаҳри, Ивановский кўчаси, 5-уй, телефон: (372-22) 4-09-42, 4-25-13.

Жиззах вилояти, шаҳар типидаги Ғаллаорол қўрғони, Мустақиллик кўчаси, 27-уй, телефон: (372-43) 21-243, 22-188.

Жиззах вилояти, Усмат қўрғони, 9-Май кўчаси, 5-уй, телефон: (372-41) 25-248, 24-447.

Андижон шаҳри, Пушкин кўчаси, 55-уй, телефон: (374-2) 24-80-27, 24-35-50.

Фарғона шаҳри, Дзержинский кўчаси, 7-уй, телефон: (373-2) 24-54-21, 24-67-64.

Самарқанд шаҳри, Кўксарой қўрғони, 5-уй, телефон: (366-2) 31-16-79, 31-16-80.

Самарқанд вилояти, шаҳар типидаги Тойлоқ қўрғони, Амир Темур кўчаси, 14-уй, телефон: (366-66) 31-08-73, 6-53-83.

Самарқанд вилояти, Булунғур тумани, Фозил Йўлдош кўчаси, 5-уй, телефон: (366-44) 7-52-10, 7-53-71.

Самарқанд вилояти, шаҳар типидаги Хўжа Аҳрор қўрғони, Пардаев кўчаси, 7-уй, телефон: 33-08-74.

Термиз шаҳри, М. Қаҳҳор кўчаси, 23-уй, телефон: (376-22) 2-83-96, 4-03-16.

Қарши шаҳри, Мустақиллик майдони, 7-уй, телефон: (375-22) 4-55-86, 4-69-99.

Тошкент вилояти, Оҳангарон шаҳри, Янгилик кўчаси, 4-уй, телефон: (264) 5-39-05, 5-52-44, 5-28-44.

Тошкент вилояти, шаҳар типидаги Келес қўрғони, К. Ғафуров кўчаси, телефон: (296) 5-63-45, 5-65-77, 5-63-37.

Тошкент вилояти, Ғазалкент шаҳри, Павлов кўчаси, 21-уй, телефон: (274) 2-25-44, 2-25-84, 2-00-53.

Тошкент вилояти, шаҳар типидаги Қибрай қўрғони, Зебунисо кўчаси, 2-уй, телефон: (295) 6-11-28, 6-16-43, 6-14-15.

Тошкент вилояти, шаҳар типидаги Эшонгузар қўрғони, Охунбобоев кўчаси, 4-уй, телефон: (297) 5-21-56, 5-21-41, 5-29-57.

Сурхондарё вилояти, Олтинсой тумани, Карпик қўрғони, телефон: (376-47) 5-13-07, 5-14-94, 5-14-05.

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи
Суннатилла САЙДАЛИЕВ

Таҳрир ҳайъати: Ислом БОБОЖОНОВ, Расулмат ҲУСАНОВ, Маҳмуд МИРЗАЕВ, Эркул ЗИКРИЁЕВ, Баҳром НОСИРОВ, Олим АТАЕВ, Темур ҲОШИМОВ, Мансур СУЛТОНОВ, Жамшид САЙФУТДИНОВ, Пўлат КАЗИЕВ, Обиджон ҒОФУРОВ (масъул котиб), Шермат АЛЛАМОВ.

МУАССИСЛАР — Ўзбекистон Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги, «Ўзпахтасаноатсотиш» уюшмаси, «Ўзмевасабзавотузумсаноат» холдинг компанияси, Агросаноат мажмуи ходимлари касаба уюшмаси Марказий Қўмитаси.

ҲОМИЙ:
«Ўзқишлоқхўжаликтаъминоттузатиш» давлат-ширкат қўмитаси

«Қишлоқ ҳаёти» — «Қишлоқ ҳақиқати» газетасининг вориси

МАНЗИЛИМИЗ:
700083, ТОШКЕНТ, МАТБУОТЧИЛАР КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР, Муҳаррир ўринбосари —1-33-44-43, 1-33-16-27. Масъул котиб — 1-33-09-93. Деҳқончилик бўлими —1-36-54-51. Ижтимоий ҳаёт ва адолат бўлими — 1-36-56-30, Иқтисодиёт, тадбиркорлик ва чорвачилик бўлими 1-36-54-51. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими —1-36-56-36. Ахборот ва спорт бўлими — 1-36-56-25. Шикоят ва хатлар бўлими — 1-36-54-52.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

Рўйхатдан ўтиш тартиб рақами 00006. Буюртма Г— 093, ҳажми 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А-2. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди 20.00

1 2 3 3 4 6.